

Pjesnička zbirka u nastavi književnosti

Janiček, Miroslav

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:889509>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Jednopedmetni diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti – nastavnički
smjer

Miroslav Janiček

Pjesnička zbirka u nastavi književnosti

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Jakov Sabljčić

Osijek, 2020.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Jednopredmetni diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti – nastavnički
smjer

Miroslav Janiček

Pjesnička zbirka u nastavi književnosti

Diplomski rad

Znanstveno područje: humanističke znanosti; znanstveno polje:
filologija; znanstvena grana: kroatistika

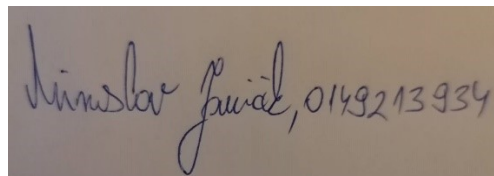
Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 9. kolovoza 2020.

A rectangular box containing a handwritten signature in dark ink. The signature reads "Miroslav Jurić, 0149213934".

IME I PREZIME STUDENTA, JMBAG

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI:

Obrada pjesničke zbirke na nastavnome satu nameće se kao problem pri osmišljavanju sata, to jest kako zainteresirati učenike za sudjelovanje u radu na pjesničkoj zbirci, koje metode i sustave upotrijebiti te tako zainteresirati učenike za čitanje poezije. Metodička literatura u ovome slučaju oskudno prikazuje sat obrade zbirke pjesama, dok su takvi sati u priručnicima za nastavnike gotovo šablonski. Upravo to otvara mogućnost nastavnicima da budu kreativni te unesu inovacije u nastavne sate kojima je tema zbirka pjesama.

U ovome radu prikazano je u kojoj mjeri su zbirke pjesama zastupljene i u metodičkoj literaturi i u Nacionalnom kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, te kako literatura može biti od pomoći prilikom osmišljavanja sata. Također na temelju metodičkoga dnevnika zapažanja prikazano je kako nastavnici pristupaju zbirci u praksi te koliko im u tome pomažu prijedlozi iz čitanki i nastavnih priručnika. Analiza uključuje obradu pjesničke zbirke u osnovnim i srednjim školama. Nakon analize donesen je prijedlog za obradu zbirke pjesama u živoj nastavi.

Ključne riječi: zbirka pjesama, kurikulum, literatura, čitanka, prijedlog

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Pjesnička zbirka u metodičkoj literaturi.....	2
3. Pjesnička zbirka u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu i Nastavnom programu za gimnazije	9
4. Pjesnička zbirka u Nacionalnom kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije.....	11
5. Zbirka pjesama u osnovnoj školi	14
5.1. Zastupljenost pjesničke zbirke u čitankama i priručniku za osnovnu školu	14
5.2. Dnevnik zapažanja s osnovnoškolskoga sata na temu pjesničke zbirke.....	17
6. Zbirka pjesama u srednjoj školi	19
6.1. Zastupljenost pjesničke zbirke u čitankama i priručniku za srednju školu	19
7. Prijedlog za obradu zbirke pjesama na nastavnome satu	26
7.1. Analiza predloženog sata obrade pjesničke zbirke	45
8. Zaključak	47
9. Prilozi.....	49
10. Literatura.....	58

1. Uvod

Pjesnička zbirka često je spomenut pojam kada se govori o književnosti, no kada je riječ o pjesničkoj zbirci u okviru nastave književnosti nailazimo na šturi izvor informacija o mogućnostima obrade pjesničke zbirke i izazovima koje predstavlja u nastavi. Upravo zbog toga u ovome radu baviti ćemo se mjestom koje pjesnička zbirka zauzima u nastavi književnosti.

Prije svega, istražiti ćemo u kojoj mjeri je pjesnička zbirka zastupljena u metodičkoj literaturi odnosno u literaturi koja je dostupna nastavnicima hrvatskoga jezika i književnosti. U tom dijelu rada istražiti ćemo što o pjesničkoj zbirci kažu Dragutin Rosandić, Zvonimir Diklić, Jakov Sabljčić i drugi autori koji su u svoje radove uključili obradu pjesničke zbirke na satu književnosti bilo djelomično bilo cjelovito predstavljajući sat obrade zbirke pjesama. Imati ćemo priliku upoznati se s nekim osnovnim zadacima koje valja primijeniti prilikom čitanja pjesničke zbirke i odabira metodičkoga postupka za interpretaciju. Zatim ćemo analizirati neke od dostupnih metodičkih prijedloga za interpretaciju zbirke.

S obzirom na to da je obrada pjesničke zbirke u ovome radu temeljena na nastavi književnosti, proučiti ćemo u kojoj mjeri je zastupljena u Nacionalnom kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije. Kako se odvila cjelovita kurikularna reforma, provjeriti ćemo je li došlo do promjene u zastupljenosti pjesničke zbirke u novome kurikulumu u odnosu na stari.

Također važan segment u nastavi književnosti zauzimaju i čitanke koje nastavnici odabiru za rad na satu pa ćemo istražiti koji su naslovi uključeni u čitanke i koje su mogućnosti interpretacije predložene. To istraživanje obuhvatit će čitanke za osnovne i srednje škole.

Najvažniji zadatak ovoga rada bio je istražiti funkcioniraju li ti prijedlozi u živoj nastavi, stoga ćemo to provjeriti na temelju metodičkoga dnevnika zapažanja koji je zabilježen u osnovnoj školi te na temelju nastavnoga sata kojemu je tema pjesnička zbirka održanoga u srednjoj školi.

2. Pjesnička zbirka u metodičkoj literaturi

U ovome dijelu rada provjerit ćemo u kojoj je mjeri pjesnička zbirka zastupljena u metodičkoj literaturi te koje načine izvođenja sata obrade pjesničke zbirke nudi izdvojena literatura. Analizom dostupne metodičke literature uvidjet ćemo kako je pjesnička zbirka slabo zastupljena, odnosno prijedlozi za izvođenje takvoga nastavnoga sata vrlo su oskudni. Ipak, primjeri koje donosi metodička literatura mogu biti izvrstan temelj za osmišljavanje dobrog nastavnoga sata koji će ući u srž pjesničke zbirke, dok problemski dijelovi sata, koji ne obuhvaćaju one dijelove zbirke za koje nastavnik smatra da trebaju biti uključeni u sat, mogu poslužiti nastavniku da pokaže svoju kreativnost i donese nove pristupe pjesničkoj zbirci.

U osmišljavanju sata obrade pjesničke zbirke važan je pristup zbirci kao cjelini. Primjerice Dragutin Rosandić u svojoj metodici navodi: *Put do pjesničke zbirke kreće od pojedinačne pjesme preko uspoređivanja dviju ili više pjesama istoga autora, ili različitih autora. Uspoređivanjem dviju ili više pjesama učenik/učenica uči razlikovati individualne karakteristike pjesme, uočavati podudarnosti i razlike, razvrstavati pjesme u određene skupine. Time se ostvaruju uvjeti za čitanje pjesničke zbirke* (2005: 332). Vodeći se tom mišlju trebamo imati na umu što pjesnička zbirka jest. Prema Rosandiću pjesnička zbirka, najjednostavnije rečeno, jest *zbirka koja sadrži veći broj pjesama istog autora ili različitih autora. Zbirka pjesama jednog autora sadrži antologijski izbor pjesama koji prikazuje pjesnikove tematske interese, idejna opredjeljenja i stavove, oblike i sredstva izražavanja.* (2005: 332). S jedne strane pjesnička zbirka može biti reprezent stvaralačkoga života jednoga autora i sadržavati njegove najvrjednije uratke ili one uratke koji će najbolje prikazati njegov stvaralački opus, emocije, motive i misli koje želi prenijeti čitateljima. S druge strane zbirka može uključiti radove više autora odajući time duh vremena u kojemu je nastala, emociju koju je neko književno ili povijesno razdoblje izazvalo kod skupine autora. Osim toga zbirka može biti organizirana antologijski i tako obuhvatiti najistaknutije radove skupine autora. Rosandić iznosi dva temelja kriterija koja se uzimaju u obzir za oblikovanje pjesničke zbirke –književno-estetski i pedagoško-psihološki. *Prema prvom kriteriju, u pjesničku zbirku (izbor pjesama) ulaze estetski najvrjednije pjesme pojedinog autora. Izbor je dakle svojevrsna antologija. Prema drugom kriteriju odabiru se pjesme koje su dostupne doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika (psihološki kriterij) i koje će svojim porukama djelotvorno utjecati na estetsku, moralnu i društvenu svijest mladog čitatelja, na njegove idejne stavove i pogled na svijet.* (2005: 332). Osim kriterija za oblikovanje pjesničke zbirke navodi i kako pjesnički

sadržaj treba biti organiziran: *sadržaj se organizira na nekoliko načina, a to su: kronološki, tematski ili tematsko-formalni* (2005: 332).

Za interpretaciju pjesničke zbirke važno je uspostaviti metodički pristup pjesničkoj zbirci koji će usmjeriti nastavnika u organiziranju sadržaja za nastavni sat i koji će poslužiti usvajanju sadržaja kod učenika. Prema tome pristup treba biti uspostavljen na osnovi nekoliko odrednica, a glavne su: karakter pjesničkoga sadržaja u zbirci, doživljajno-spoznajne mogućnosti učenika, didaktičko-metodička rješenja koja se mogu primijeniti pri čitanju i interpretaciji zbirke na satu lektire ili u drugim nastavnim situacijama (Rosandić, 2005: 333). Pristup treba biti oblikovan prema sadržaju zbirke kako bi obuhvatio sve ključne točke zbirke jer će prema tome nastavnik moći upotrijebiti odgovarajuće postupke i metode rada u interpretaciji (Rosandić, 2005: 333)¹.

Najprije nastavnik treba učenike upoznati s pojmom zbirke i dati im upute na koji način zbirku treba čitati. Interpretacija pjesme iz čitanke treba potaknuti učenike na samostalno čitanje ostalih pjesama istoga autora ili pjesama drugih autora koji govore o sličnoj temi (Rosandić, 2005: 333), no iako pjesma iz čitanke treba biti poticaj učenicima za čitanje ostalih pjesama, problem je taj što kurikulum ne predviđa vrijeme u kojemu bi nastavnik provjerio učinak takve motivacije ili vrednovao učenikov trud i zalaganje pri samostalnom čitanju. Pri tom malo je vjerojatno da će se učenici zainteresirati za čitanje ostalih pjesama u slobodno vrijeme. Nekoliko je poticaja koje Rosandić predlaže za čitanje zbirke:

1. *radijska ili televizijska emisija*
2. *film o pjesniku*
3. *slušanje glazbenih djela*
4. *intervju s pjesnikom*
5. *književna obljetnica*
6. *literarni kviz*
7. *objavljena pjesma* (2005: 336, 337 i 338)

U najavi pjesničke zbirke čita se karakteristična pjesma koja će pobuditi zanimanje i uvesti učenika u svijet zbirke. Takvo čitanje može biti u sebi, naglas, poluglasno ili kako drugačije. Ističe kako učenici najprije čitaju redom sve pjesme kako bi se obuhvatila zbirka u cjelini, dok

¹ Usp. Dragutin Rosandić, *Metodika književnoga odgoja*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 333. *Učitelj/učiteljica pažljivo proučava karakteristike zbirke (načela njezine organizacije, raspored pjesama, motivsku i idejnu usmjerenost, umjetnički izraz). Usporedo utvrđuje primjerenost pjesama doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika/učenice, načine čitanja i zapisivanja zapažanja o pjesmama, odnosno ciklusima. Na temelju takvih predradnji može uspostaviti odgovarajuće metodičke postupke i oblike rada u provođenju interpretacije na nastavnome satu.*

se nakon toga vraćaju onim pjesmama koje su ostavile najviše traga na njima. Drugo je čitanje analitičko pri čemu se duže zaustavljaju na pojedinostima iz pjesme, a treće je uopćavajuće pa se dublje promišlja o pjesmi, formiraju se mišljenja i zaključci (Rosandić, 2005: 333).

Rosandić predlaže nekoliko motivacijskih postupaka na primjeru pjesničke zbirke *Srebrne svirale* Dragutina Tadijanovića. Navodi kako je važno da su učenici do tada već imali priliku upoznati neke Tadijanovićeve pjesme, a metodički primjenjivi postupci jesu:

1. *provjera razgovorom*
2. *učenike možemo anketirati*
3. *možemo pročitati naslove te učenici odabiru pjesme prema naslovu*
4. *izbor stihova koji će privući pozornost i pobuditi zanimanje*
5. *zanimanje se može pobuditi i autobiografskim zapisima*
6. *motivacija stvaralačkim zadacima*
7. *motivacija književnokritičkim tekstom*
8. *motivacija zvučnim zapisom*
9. *motivacija filmom*
10. *vizualna motivacija – prikazivanjem fotografija, faksimila pojedinih pjesama, naslovnica pjesničkih zbirki itd.*
11. *književne izložba:*
 - a) *fotografije*
 - b) *biografska kronologija*
 - c) *bibliografska kronologija*
 - d) *ilustracije pojedinih pjesama i pjesničkih zbirki*
 - e) *fragmenti iz literature o pjesniku*
 - f) *autobiografski zapisi* (2005: 342 – 349).

U posljednja četiri prijedloga Rosandić više zalazi u područje jezičnoga izražavanja i medijske kulture te dijelom odmiče fokus sa zbirke, no nudi mogućnost za odličnu unutarpredmetnu i međupredmetnu korelaciju ako to dopušta vrijeme koje je predviđeno za obradu zbirke. Također se korelacija na osnovi pjesničke zbirke ostvaruje ako škola u kurikulumu ima planiran fond sati predviđen za izvannastavne aktivnosti poput literarne skupine.

Osim prijedloga za motiviranje učenika Rosandić ne nudi primjere za interpretaciju pjesničke zbirke ni prijedloge za ostale etape sata, barem ne za obradu više lirskih pjesama u okviru zbirke.

U članku *Metodičke upute za interpretaciju Balogove poezije i proze Zvonimira Diklića* nalazimo cjelovitiji prikaz sata obrade pjesničke zbirke.

Prema Dikliću, pjesnička zbirka se, kao i kod Rosandića, usvaja na tri razine: *na razini spontanoga čitanja, na razini analitičkoga (usmjerenog) čitanja i na razini sintetičkoga čitanja (uopćavanja)* (Diklić, 1994: 190). *Pripremna faza sastoji se od pripreme učitelja i pripreme učenika za čitanje i interpretaciju pjesničke zbirke.* (Diklić, 1994: 190). Nekoliko je odrednica koje treba slijediti u pripremačkoj fazi:

- a) *motiviranje učenika za čitanje pjesničke zbirke;*
- b) *najava te otkrivanje značenja naslova i kompozicijsko određivanje pjesničke zbirke;*
- c) *upute (u obliku pitanja i zadataka odnosno natuknica) za usmjereni analitički čitanje;*
- d) *uspostavljanje pismene pripreme (u obliku natuknica) za sat interpretacije pjesničke zbirke.* (Diklić i dr., 1994: 190).

Dvije su osnovne djelatnosti koje obuhvaća pripremačka faza:

1. *priprema učitelja za realizaciju tih odrednica;*
2. *praktičnu realizaciju odrednica na satu u suradnji s učenicima.* (Diklić i dr., 1994: 190).

Diklić navodi kako priprema učitelja mora obuhvatiti ove metodičke odrednice:

- a) *izbor nastavnoga sredstva i načina (metodičkih postupaka) za motivaciju;*
- b) *upoznavanje (na razini usmjerujuće, motivacijske obavijesti) s osnovnim obilježjima pjesničke zbirke; sa psihološkom i pedagoškom komponentom pjesničke zbirke, tj. s njezinom primjerenošću doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika, njihovoj recepciji; s organizacijom i rasporedom pjesničke zbirke; s tematsko-motivskom, emocionalnom usmjerenosti zbirke; s jezikom i stilom zbirke;*
- c) *uspostavljanje metodičke pripreme (u obliku temeljnih natuknica) za interpretaciju pjesničke zbirke (obrazovne, odgojne i funkcionalne zadaće, metode i metodički postupci, oblici rada, nastavna sredstva, tok/struktura sata odnosno blok-sata).* (1994: 190).

Priprema učenika za recepciju pjesničke zbirke obuhvaća ove metodičke sastavnice:

- a) *prvo – spontano čitanje zbirke;*
- b) *drugo – usmjereni čitanje (s olovkom u ruci) pjesničke zbirke ili romana, bilježenje dojmova i zapažanja o pjesničkoj zbirci i pojedinim pjesmama.* (Diklić i dr., 1994: 190).

Diklić ipak napominje kako čitanje s olovkom u ruci pripada izvedbenoj fazi, no napominje kako neće iznijeti razradu svake faze zasebno, ali upozorava na bitne metodičke komponente pri interpretaciji zbirke (1994: 191).

Motivaciju predlaže na nekoliko načina uzevši u obzir dob učenika (Balog je predviđen za obradu u osnovnoj školi) i njihove interese. Jedan je od načina podsjećanje učenika na pjesme s kojima su se već susreli. Drugi je način glasno čitanje Balogovih stihova s tim da nastavnik treba pripremiti listić s uputom za prije i poslije čitanja kako bi usmjerili pozornost učenika te izazvali reakciju. Treći način jest jezičnom ili izvanjezičnom motivacijom (leksičkom, gramatičkom, stilskom, grafijskom) (1994: 193). Između ostaloga navodi i mogućnost motivacije čitanjem i komentiranjem *Balogovih misli o poeziji, činu stvaranja, djetinjstvu, piščevu svjetonazoru itd.* (1994: 193).

Svoje prijedloge oprimjerio je s nekoliko zadataka, npr. *igra tvorbom riječi na temelju poticajne riječi, skupine riječi ili stiha odnosno igra raščlanjivanja (rastavljanja riječi):*

- *Pokušaj objasniti što znače ove riječi: jabuka, rodbina, autogram, volan, stolice, stočar. Kad to učiniš, poigraj se s tim riječima tako da ih raščlaniš na skupine glasova (riječi) novoga značenja. Objasni što znače te riječi. Na primjer: žitorodan (bogat žitom): žito (naziv za žitarice, npr. za pšenicu, ječam, raž, kukuruz) i rodan (koji obilno rađa, daje bogat urod, plodan).* (Diklić i dr., 1994: 193 – 200)

Za izvedbenu fazu čitanja i interpretacije pjesničke zbirke Diklić navodi kako se sastoji od *spontanoga čitanja i pismenoga izražavanja doživljaja; izborno-analitičkog čitanja i bilježenja; objavljivanja (na satu) rezultata čitanja; korigiranja i dopunjavanja učenikovih zapažanja i spoznaja; uopćavanja i sustavnoga sređivanja (sintetiziranja i sistematiziranja) spoznaja.* (1994: 200). Čitanje pjesničke zbirke kreće se od spontanoga čitanja prema izborno-analitičkom čitanju sužavanjem izbora pjesama i usmjeravanjem pozornosti samo na pjesme koje su se posebno dojmile učenika ili svojim doživljajno-spoznajnim slojem omogućuju komunikaciju s pjesničkom zbirkom (Diklić, 1994: 200, 201).

Primjere za obradu pjesničke zbirke možemo pronaći u drugim jedinicama metodičke literature pa tako metodičar Jakov Sabljčić nudi prijedlog za usporedbu dviju lirskih pjesama istoga autora. Ovaj prijedlog nije namijenjen obradi zbirke pjesama, ali može i za to poslužiti. Komparaciju dviju pjesama predlaže na primjeru pjesama *More i Tri moja brata* Josipa Pupačića (2011: 223 – 225).

Sat započinje motivacijom odnosno učenici gledaju kratak biografski film vezan uz pjesnikov životni prostor, a nakon toga nastavnik učenike upoznaje s pjesnikovim životopisom izdvajajući najvažnije biografske crtice. Slijedi interpretacijsko čitanje četiriju pjesama koje će poslužiti za analizu: *More*, *Zaljubljen u ljubav*, *Tri moja brata* i *Moj križ svejedno gori*. Interpretacijsko čitanje jedne pjesme pripremio je učenik, dok su ostale pjesme reproducirane na zvučnom zapisu. Kad su učenici odslušali sve pjesme, slijedi objava doživljaja kada učenici odgovaraju na nekoliko ranije pripremljenih pitanja: *Sviđa li vam se Pupačićeva poezije? Jeste li ju ranije čitali? Imate li ju želju i dalje iščitavati? Zašto?* (Sabljčić, 2011: 225). Učenici se potom rasporede u skupine, a za svaku skupinu nastavnik pripremi omotnice u kojima se nalaze zadaci vezani uz pojedinu pjesmu. Učenici u skupinama rješavaju svoje zadatke i razmjenjuju mišljenja. Za usustavljivanje predviđena je metoda oluje ideja na razini teme, motiva, stila, kompozicije i lirskoga subjekta. Na kraju sata učenicima se mogu ponuditi umjetnički doživljaji Pupačićeve poezije u obliku likovnih priloga inspiriranih Pupačićevom poezijom, uglazbljenih pjesnikovih stihova i drugi zadaci.

Osim usporedbe dviju pjesama istoga autora, Sabljčić (2011: 229) nudi mogućnost usporedbe i dviju pjesama različitih autora. Za primjer navodi usporedbu pjesme *Pjesnici* Antuna Branka Šimića i pjesme *Albatros* Charlesa Baudelairea. Ovaj metodički primjer također nije namijenjen obradi zbirke pjesama, ali se može upotrijebiti prilikom obrade antologijske zbirke koja sadrži pjesme različitih autora.

Na početku sata učenici iznose svoju definiciju pjesnika, gdje je takav uvod motiviran sadržajem Baudelaireove pjesme *Albatros*. Slijede najava teksta i interpretacijsko čitanje te kratak razgovor o dojmovima.

Rad je predviđen u parovima gdje svaki par dobije listić s pitanjem vezanim uz pjesmu odnosno naslov, temu, motive, pjesničke slike, stil, simboliku. Odgovore učenici trebaju zapisati na papir koji je izrezan u obliku albatrosa raširenih krila. Svoja rješenja učenici naglas iznose te ih lijepe na ploču što učenike asocira na simboliku slobode u letu ptice. Poslije toga projiciraju se Šimićevi *Pjesnici* preko slikokaza ili grafoprozirnice te slijedi interpretativno čitanje. Pjesme se uspoređuju u heurističkom razgovoru. Prvo se uspoređuje opjevana figura pjesnika, a nakon toga metodički se razrađuju odabrani motivi u pjesmama (Sabljčić, 2011: 229).

Dubravka Bouša (2009: 247) u svom *Priručniku za interpretaciju književnoga djela* ne nudi prijedloge za obradu pjesničke zbirke na nastavnome satu, no usporedbu pjesama različitih autora nudi kao zadatak za domaću zadaću. Nakon sata obrade pjesme *Oproštaj* Federica Garcie

Lorce predvidjela je zadatak za domaću zadaću u kojemu učenici trebaju usporediti Lorcinu pjesmu *Oproštaj* s pjesmom *Doviđenja, dragi do viđenja* Sergeja Aleksandroviča Jesenjina ili pjesmom *Povratak* A. B. Šimića. Takav zadatak može biti izvrsna priprema za jedan od sljedećih sati kojemu će tema biti obrada pjesničke zbirke jer će nastavnik prije upoznavanja učenika s odabranim postupcima metode obrade zbirke imati priliku vidjeti kako učenici reagiraju na zadatke u kojima trebaju usporediti dvije ili više pjesama. Također takav zadatak može pokazati učenikove doživljajne mogućnosti što će nastavniku olakšati izbor metodičkih postupaka.

Takav prijedlog nastavnik može proširiti kreiranjem *vlastite male antologije* čiju izradu predlaže Diana Zalar u knjizi *Poezija u zrcalu nastave* u kojoj je povezano više pjesama različitih autora koje govore o jednoj te istoj temi, obrađenoj na različite načine (2002: 100). Zadatak može biti zadan i učenicima za domaću zadaću kada će samostalno pronaći pjesme koje govore o nekoj temi ili sami pronaći pjesme s temom koja im je zanimljiva (Zalar, 2002: 100 – 101).

Izvrstan metodički pristup pjesničkoj zbirci nudi Mary Ann Škare (1994: 137) u tekstu naslovljenom *Neke mogućnosti pristupa Charlesu Baudelaireu u srednjoj školi*. Svoj prijedlog započinje naslovom zbirke *Cvjetovi zla* predlažući da interpretacija bude otvorena upravo tom sintagmom kao poticaj za kreativno razmišljanje učenicima, no može biti i poticaj nastavniku za novi pogled na zbirku. Upoznavanje sa zbirkom autorica članka predlaže praćenjem ciklusa na odabranim pjesmama, s tim da ciklusi ne moraju biti nužno u redosljed u kakvom se nalaze u zbirci. Ističe kako redosljed ovisi o tome želi li se postići da učenici upoznaju zbirku u cijelosti ili fragmentarno, dok će o odabiru motiva ovisiti i odabir konkretnih metodičkih postupaka, slično kao što to navodi Rosandić kada govori o odabiru metodičkih postupaka pri obradi zbirke. Kao prvi primjer moguće obrade Škare navodi metodu komparacije uspoređujući Baudelaireove pjesme s pjesmama drugih autora što će nedvojbeno ukazati na njegovu jedinstvenost. Drugi primjer jest da učenici unaprijed pročitaju velik broj njegovih pjesama i tako uspostave *svoj emotivni odnos prema pjesniku* jer će tako *iz spontanog doživljaja, dojmova i zabilješki nastavnika moći diskretno usmjeriti interpretativni model* (1994: 138). Kao jedan od mogućih pristupa navodi spoznaju kontrasta u Baudelaireovoj poeziji i njegovu doživljaju svijeta, što se može povezati i s naslovnim oksimoronom *Cvjetovi zla*.

Imajući na umu suprotnosti, istražiti ih možemo i u sadržaju prvog dijela zbirke *Spleen i ideal* gdje se ta dva pojma očituju u životnim shvaćanjima kao konstantama istoga života, ali i u trenutačnim raspoloženjima (1994: 139). Primjer tomu jesu pjesme *Uznesenost* i *Spleen (IV)*

koje suprotstavljaju dva različita duševna stanja i raspoloženja. U pjesmi *Uznesenost* pronalazimo motive visine, prostranstva, dubine, širine duha i perspektive, dok u pjesmi *Spleen* pronalazimo motive zatvora, pritiska i uzaludne borbe. Sličan postupak moći ćemo upotrijebiti i uspoređujući pjesme *Posmrtno grizodušje* i *Večernji sklad* (1994: 139).

Za ljubavnu poeziju, Škare ističe, pjesnika su nadahnule tri žene – Crna Venera (Jeanne Duval), Bijela Venera (Apolonija Sabatier) i Madona (Marija Daubrun). Pri obradi Baudelaireovog odnosa prema ženi Škare navodi pjesme koje su inspirirane Crnom i Bijelom Venerom. Odnos prema ženi obično se tumači biografskim podacima pa je učenike potrebno upoznati i s Baudelaireovim životopisom – odabir etape u kojemu će nastavnik upoznati učenike sa životopisom prepušta se nastavniku, kao i odabir metodičkih postupaka pri usporedbi uzimanjem u obzir *osobitosti razreda i situacije* (1994: 140). Vodeći se načelom suprotnosti, dolazimo i do opreke života i smrti u Baudelaireovom pjesništvu jer se ta opreka provlači kroz više njegovih pjesama.

Prijedlog za obradu pjesme *Putovanje* temelji se na tome da do spoznaja osnovnih pojmova o životu i smrti možemo doći na različite načine. *Jedan od njih je da učenici samostalno pročitaju zadane pjesme koje govore o smrti i da sami dođu do spoznaja koje će zabilježiti, a onda ih čitati na satu i međusobno uspoređivati. To bi, zapravo, značilo i sintezu već zajednički dobivenih spoznaja, sumjereno motiviranih i samostalno oblikovanih.* (Škare, 1994: 141).

Za kraj Škare predlaže čitanje dviju pjesama, *Albatros* i *Stranac*, na satu kako bi učenici istražili njihove zajedničke poruke. Predlaže i organizaciju panoramskoga sata na kojemu bi se uočile neke veze i utjecaji Baudelairea na novije hrvatsko pjesništvo, pogotovo Matoša i Ujevića (1994: 141, 142).

3. Pjesnička zbirka u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu i Nastavnom programu za gimnazije

Obrada cjelovite pjesničke zbirke na nastavi Hrvatskog jezika u mnogočemu ovisi o Nastavnom planu i programu za osnovnu školu i Nastavnom programu za gimnazije koji je propisan na razini Republike Hrvatske. U ovome dijelu rada provjerit ćemo koliko je pjesnička zbirka zastupljena u starom nastavnom planu i programu te u kojoj mjeri nastavnici imaju mogućnost odabira sadržaja za obradu u nastavi književnosti. Fokusirat ćemo se na plan i program za više razrede osnovne škole i razrede srednje škole s obzirom na to da se u tim

razredima zbirka pjesama, a i sama lirika, obrađuje na višoj razini od one u nižim razredima osnovne škole.

Nastavni plan i program za osnovnu školu ne propisuje koji sadržaj treba biti obrađen, nego samo koji ciljevi moraju biti zadovoljeni (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006:

https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf). Iz toga možemo zaključiti kako su nastavnici imali više prostora za samostalan odabir sadržaja, iako je vjerojatnije kako su odabirali sadržaj prema onome što se nalazi u čitankama. U tom pogledu sadržaj koji se obrađuje ovisi o nakladniku.

Nastavni plan i program je specifičniji kad je u pitanju obrada lektirnih naslova pa je za svaki razred predložena zbirka pjesama jednoga autora.

Za peti razred predviđena je obrada pjesama Grigora Viteza, za šesti razred zbirka pjesama *Tričave pjesme* Paje Kanižaja, za sedmi razred pjesme Dobriše Cesarića ili izbor iz poezije o Domovinskome ratu, dok je za osmi razred predviđena obrada zbirke pjesama *Srebrne svirale* Dragutina Tadijanovića.

Nastavni programi za srednju školu točnije gimnazije, ne propisuje obradu ni jedne zbirke pjesama u redovnoj nastavi, ali za pojedine razrede predlaže obradu nekoliko pjesama istoga autora (Nastavni programi za gimnazije, 2015: http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/hrvatski.pdf). Tako se učenici mogu upoznati i sa zbirkama pjesama odabranih autora, dok će se opsežnija analiza ipak zadržati na pjesmama koje su predložene.

Tako će učenici u drugom razredu srednje škole obraditi *Ranjinin zbornik* i pjesme *Leute moj mili*, *Odiljam se* i *Djevojka hodi po zeleni travi*. U trećem razredu obradit će *Đulabije I., II., III. i V.* Stanka Vraza te njegove pjesme *Ždral putuje k toplom jugu*, *Gazela* i *Otkud modre oči*, također pjesme *Putnik*, *Ljudsko srce*, *Mrtva ljubav* i *Pjesnik* Petra Preradovića. Za četvrti razred nastavni plan i program predlaže pjesme *Moja preobraženja*, *Hercegovina*, *Povratak*, *Smrt i ja*, *Smrt*, *Ručak siromaha* te *Opomena* Antuna Branka Šimića. Također su izdvojene pjesme *Oproštaj*, *Naše vile*, *Svakidašnja jadicovka*, *Blažena žena*, *gospo nepoznata*, *Visoki jablani* i *Pobratimstvo lica u svemiru* Tina Ujevića. Osim pjesama Tina Ujevića predlaže i pjesme *Dugo u noć*, *u zimsku bijelu noć*, *Večer nad gradom* i *Prsten* Dragutina Tadijanovića.

Izborni program za drugi razred srednje škole čini izbor iz poezije Augusta Harambašića, za treći razred izbor iz poezije Danijela Dragojevića, a za četvrti razred Jorgea Luisa Borgesa.

Kao što smo mogli i vidjeti nastavni plan i program nije naklonjen pjesničkim zbirkama, ali u nekim segmentima ipak ostavlja prostor za obradu cjelovite zbirke, posebice na satima za koje je predviđena usporedba dvaju ili više pjesama istoga autora.

4. Pjesnička zbirka u Nacionalnom kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije

Novi Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, za razliku od staroga, sadrži tekstove koji su obvezni za obradu na nastavnim satima u srednjoj školi, ali na osnovnoškolskoj razini nema određenih pjesama koje je obavezno obraditi, nego su navedene vrste lirske pjesme koje treba uključiti u nastavu (Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, 2019: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html). Na samome kraju dokumenta predložena su djela za cjelovito čitanja pa nastavnik može odabrati pjesme s toga popisa. Prije predloženoga popisa Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije donosi kriterije koji su poslužili za odabir tih tekstova. U višim razredima osnovne škole obavezno je obraditi pjesme dvaju autora, i to u četvrtom, petom ili šestom razredu pjesme Zvonimira Baloga i Grigora Viteza.

Za peti razred osnovne škole predviđena je obrada domoljubne, pejzažne i dijalektne pjesme. Za šesti razred određena je samo lirska pjesma, a za sedmi razred ljubavna pjesma. U osmom razredu predviđena je obrada socijalne i misaone lirske pjesme.

Za srednju školu sadržajno nije predviđena niti jedna pjesnička zbirka, osim *Kanconijera* Francesca Petrarce, ali je predviđen izbor iz poezije pojedinih autora uz obvezu obrade minimalno deset pjesama. Zbog lakšeg praćenja nastavnoga sata i analize te razumijevanja pjesama, obično nastavnici odaberu koje pjesme će se interpretirati, ali to također otvara prostor za obradu zbirke pjesama gdje će učenici imati priliku pročitati cijelu zbirku i analizirati pjesme koje sami odaberu.

U prvom razredu srednje škole obavezna je obrada deset pjesama Vladimira Nazora i isto toliko pjesma iz zbirke *Kanconijer* Francesca Petrarce. U drugom razredu obavezna je obrada deset pjesama po izboru iz opusa Silvija Strahimira Kranjčevića. Za treći razred

predviđena je analiza deset pjesama Tina Ujevića i deset pjesama Charlesa Baudelairea, dok je za četvrti razred obavezna analiza deset pjesama Antuna Branka Šimića.

U nastavku je popis klasičnih hrvatskih i svjetskih književnih tekstova za cjelovito čitanje ili čitanje odlomaka:

Ahmatova, Ana, izbor iz poezije
Bunić Vučić, Ivan, izbor iz poezije
Celan, Paul, izbor iz poezije
Cesarić, Dobriša, izbor iz poezije
Cvetajeva, Marina, izbor iz poezije
Čegec, Branko, izbor iz poezije
Dedić, Arsen, izbor iz poezije
Dizdar, Mak, izbor iz poezije
Domjanić, Dragutin, izbor iz poezije
Dragojević, Danijel, izbor iz poezije
Eliot, Thomas Stearns, izbor iz poezije
Frost, Robert, izbor iz poezije
Galović, Fran, izbor iz poezije
Gervais, Drago, izbor iz poezije
Gromača, Tatjana, izbor iz poezije
Heine, Heinrich, izbor iz poezije
Jelušić, Božica, izbor iz poezije
Jesenjin, Sergej, izbor iz poezije
Kaštelan, Jure, izbor iz poezije
Kovačić, Ivan Goran, Jama, izbor iz poezije
Kranjčević, Silvije Strahimir, izbor iz poezije
Krklec, Gustav, izbor iz poezije
Lorca, Federico García, izbor iz poezije
Maleš, Branko, izbor iz poezije
Maruna, Boris, izbor iz poezije
Matoš, Antun Gustav, izbor iz poezije
Mićanović, Miroslav, izbor iz poezije
Mihalić, Slavko, izbor iz poezije
Milićević, Nikola, izbor iz poezije

Miłosz, Czesław, izbor iz poezije
Mrkonjić, Zvonimir, izbor iz poezije
Nazor, Vladimir, izbor iz poezije
Neruda, Pablo, izbor iz poezije
Novosel, Igor, izbor iz poezije
Paljetak, Luko, izbor iz poezije
Parun, Vesna, Da sam brod (izbor iz dječje poezije)
Parun, Vesna, izbor iz poezije
Paz, Octavio, izbor iz poezije
Petrarca, Francesco, izbor iz poezije
Plath, Sylvia, izbor iz poezije
Poe, Edgar Allan, izbor iz kratke proze i poezije
Polić Kamov, Janko, izbor iz kratke proze i poezije
Preradović, Petar, izbor iz poezije
Prevert, Jacques, izbor iz poezije
Pupačić, Josip, izbor iz poezije
Puškin, Aleksandar Sergejevič, izbor iz poezije
Rilke, Reiner Maria, izbor iz poezije
Rimbaud, Arthur, izbor iz poezije
Rorić, Ivica Vanja, Najljepše pjesme za djecu
Rudan, Evelina, izbor iz poezije
Slamnig, Ivan, izbor iz poezije
Szyborska, Wisława, izbor iz poezije
Škunca, Andriana, izbor iz poezije
Šop, Nikola, izbor iz poezije
Tadijanović, Dragutin, izbor iz poezije
Vida, Viktor, izbor iz poezije
Vidrić, Vladimir, izbor iz poezije
Whitman, Walt, izbor iz poezije
Wordsworth, William, izbor iz poezije
Zubović, Sonja, Pjesme iz prirode i društva
Žagar, Anka, izbor iz poezije

5. Zbirka pjesama u osnovnoj školi

5.1. Zastupljenost pjesničke zbirke u čitankama i priručniku za osnovnu školu

Analizirajući Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije za osnovnu školu imali smo priliku vidjeti kako za više razrede osnovne škole nije obavezna obrada ni jedne pjesničke zbirke osim izbora iz poezije pojedinih pjesnika. Obrada pjesničke zbirke predviđena je tek u čitanki za osmi razred, i to *Srebrne svirale* Dragutina Tadijanovića.

U ovome dijelu rada analizirat ćemo neke od čitanki kako bismo vidjeli je li pjesnička zbirka na ikakav način zastupljena i ako jest, u kojoj mjeri te kakvu metodičku analizu autori čitanki predlažu.

Čitanke za više razrede osnovne škole nakladnika *Ljevak škole* i *Profil Klett* ne donose ni jednu pjesničku zbirku, nego tek pojedine lirske pjesme. Zadaci za analizu tih pjesama čitanje zbirke pjesama obuhvaćeni su u zadacima za samostalan rad.

U čitanki *Petica*, u dijelu čitanke koji se bavi pjesmom *Dimnjačar* Grigora Viteza zastupljen je ovaj primjer zadatka: *Samostalno pročitaj još nekoliko pjesama Grigora Viteza. Odaberi jednu koja ti se najviše sviđa i predstavi je razredu.* (Greblićki-Miculinić i dr., 2020: 154 – 156). Takva vrsta zadatka učenike direktno usmjerava na čitanje zbirke. Iako učenici neće analizirati zbirku, pročitat će ju kroz tri osnovne faze za čitanje zbirke kako bi odabrali jednu pjesmu i predstavili ju razredu. Mana ovakvoga zadatka jest samostalan rad učenika pa nastavnik ne može provjeriti je li učenik zaista pročitao zbirku i pjesme ili je nasumično odabrao jednu.

Hrvatska čitanka 6 za šesti razred osnovne škole nakladnika *Ljevak škole* ne obuhvaća obradu cjelovite zbirke pjesma, ali u poglavlju predviđenom za obradu lirske pjesme *Moja zemja* Drage Gervaisa uključen je zadatak za samostalan rad koji može biti poticajan učenicima za samostalno istraživanje lirskih pjesama i usporedbu motiva. Prvi zadatak glasi ovako: *Znate li koja je pjesma službena himna Istarske županije? Himna Istarske županije jest Krasna zemlja, Istro mila. Napisao ju je Ivan Cukon, a uglazbio Matko Brajša Rašan. Pročitajte stihove ili ih poslušajte uglazbljene na stranicama Istarske županije (<http://www.istra-istria.hr/index.php?id=197>). Sadrži li ova pjesma koji motiv jednak onome iz pjesme Drage Gervaisa *Moja zemja*? Zapišite.* (Jukić i dr., 2020: 80 – 83). Drugi zadatak u istom poglavlju

glasi ovako: *Usporedi pjesmu Moja zemlja Drage Gervaisa s pjesmom Mali pot Ivana Gorana Kovačića. Za navođenje sličnosti i razlika uporabi Vennov dijagram. Obrati pažnju na temu, vrstu pjesme s obzirom na motive, pjesničke slike, stilska izražajna sredstva, kolorizam.* (Jukić i dr., 2020: 80 – 83). Izdvojeni zadatak zahtijeva nešto opsežniju analizu, za razliku od prvoga, pa može djelovati poticajnije na učenike i motivirati ih na više samostalnoga istraživanja što zbog lakšega savladavanja zadatka što zbog osobnoga interesa.

Sličan zadatak pronalazimo i u čitanki *Šestica*, koja u poglavlju za analizu pjesme *Moje selo* Vesne Milan donosi zadatak za samostalan rad: *Pronađi u čitanki pjesmu Jure Kaštelana Jablanovi i pročitaj je. Usporedi pjesme Moje selo i Jablani. Po čemu su pjesme slične, a po čemu se razlikuju?* (Greblićki-Miculinić i dr., 2020: 167).

Autori *Hrvatske čitanke 7* za sedmi razred osnovne škole za analizu pjesme *Srodnost* Antuna Gustava Matoša predlažu zadatak za samostalan rad u kojem potiču učenike na samostalno istraživanje Matoševih soneta. Za rješavanje takvoga zadatka neophodno je odabrati barem jednu Matoševu zbirku pjesama kako bi učenici pjesme usporedili prema zahtjevima zadatka. Zadatak izgleda ovako: *Antun Gustav Matoš često se naziva i majstorom soneta. Potraži u knjižnici ili na mreži još dva njegova soneta te napravi usporednu analizu tako:*

- a) da odrediš temu
- b) da prepíšeš osnovne motive
- c) da prikažeš raspored rime u kiticama (strofama) (Jukić i dr., 2020: 120).

U čitanki *Sedmica* pronalazimo dva zadatka koja mogu učenike motivirati na čitanje zbirke. Zadatak u poglavlju za analizu pjesme *Pjesnici u životu* Antuna Branka Šimića glasi ovako: *Nauči recitirati jednu pjesmu po izboru. Pokušaj prenijeti osjećaje koje je njezin autor utkao u nju.* (Greblićki-Miculinić i dr., 2020: 24). Potrebno je izdvojiti zadatak za analizu pjesme *Da si blizu* Vesne Parun: *U školskoj knjižnici pronadi zbirku ljubavne poezije. Odaberi pjesmu koja ti se najviše sviđa, nauči je izražajno čitati pa nastupi u razredu.* (Greblićki-Miculinić i dr., 2020: 102 – 104). Drugi zadatak jasnije ističe kako učenici trebaju odabrati zbirku pjesama iste autorice pa je vjerojatnije kako će učenici tako i postupiti te pročitati zbirku.

Nakon analize pjesme *Ove su riječi crne od dubine* Tina Ujevića, autori *Hrvatske čitanke 8* predlažu zadatak za rad u skupini: *Svaka će skupina dobiti stihove hrvatskih pjesnika o pjesničkome stvaranju. Objasnite ih i usporedite s pročitanim pjesmom Tina Ujevića. Skupina 1 – Dobriša Cesarić, Pjesma mrtvog pjesnika. Skupina 2 – Antun Branko Šimić, Pjesnici. Skupina 3 – Dobriša Cesarić, O sati sumnje, sati bola. Skupina br. 4 – Dragutin*

Tadijanović, Moje pjesme. (Bežen i Jambrec, 2020: 166 – 167). Ovakav zadatak u prilagođenome obliku nastavnik može zadati učenicima uz odabrane pjesme iz antologije pjesama. Pjesme učenici mogu samostalno odabrati na temelju slične teme, motiva ili drugoga kriterija koji sami prepoznaju.

U priručniku za nastavnike *Iz priče u priču 8* nakladnika *Školska knjiga* autori donose prijedlog nastavnoga sata kojemu je tema pjesnička zbirka *Srebrne svirale* Dragutina Tadijanovića. Sat započinju motivacijom koja je utemeljena na dokumentarnome filmu o životu Dragutina Tadijanovića. U središnjem dijelu sata učenike se raspoređuje u skupine, a svaka skupina ima zaseban zadatak:

1. *Jedna skupina istražuje u različitim novinama objavljene članke o Tadijanoviću te na temelju tih napisa napiše biografiju pjesnika ili složi plakat s naslovom Životopis Dragutina Tadijanovića.*
2. *Druga skupina ima zadatak ispisati od kojih se cjelina sastoji zbirka, odabrati iz svake cjeline najdojmljiviju pjesmu, Nakon toga se skupina podijeli u parove, par izabere jednu pjesmu od prije izdvojenih te odredi temu, motive, stilska sredstva, kompoziciju, ritam, pjesničke slike, toponim, godišnja doba, doba dana... (pogledati zadatke u lektirnoj bilježnici) te napiši kratki prikaz pjesme.*
3. *Nakon analize pjesama i izradbe biografije pjesnika, prvo se pročita biografija te učenici koji su analizirali pjesme traže zajednička obilježja životopisa i umjetničkih Tadijanovićevih uradaka. Potakne se usmena rasprava.*
4. *Skupina od 4 učenika, prema motivima pjesama, iz kolaža, samo bojom, izradi nekoliko likovnih radova i naslovnicu buduće knjižice. (Grbaš i dr., 2009: 31).*

Osim iznesenoga prijedloga nastavnoga sata autori predlažu i inačicu za obradu Tadijanovićeve zbirke *Srebrne svirale* kao lektire.

Sat počinje motivacijom u kojoj je potrebno nanizati sve asocijacije, slike, predodžbe i značenja koja se vežu uz pojam srebrne svirale. Nakon motivacije slijedi grupno istraživanje prema zadacima na nastavnom listiću. Na nastavnom listiću nalazi se jedanaest zadataka, primjerice *Napišite naslove 5 pjesama koje su se vama najviše sviđale u zbirci Srebrne svirale.* ili *Ispišite sve motive koje pjesnik opisuje vizualno.* itd. (Grbaš i dr., 2009: 32).

U trećem dijelu sata svaki učenik treba na papiru nacrtati shematski prikaz rezultata svoga istraživanja. Rezultate treba usporediti s rezultatima ostalih učenika i odgovoriti na nekoliko pitanja tijekom razgovora, npr. *O kojim motivima pjesnik najčešće pjeva?* ili *Kojom vrstom*

glagola se najčešće koristi? (Grbaš i dr., 2009: 33). Nakon razgovora predloženo je slušanje poezije i objava doživljaja. Sintezu učenici mogu napraviti pisanjem činkvine sa zadanim pravilima.

Sat završava prezentacijom radova učenika, objavom rezultata analize na stranici škole ili uvezivanjem u skup radova koji će biti u obliku (virtualne) knjige.

Domaća zadaća jest zadatak s nastavnih listića i kreativan zadatak pisanja pjesme koja će sadržavati najčešće motive Tadijanovićeve poezije.

5.2. Dnevnik zapažanja s osnovnoškolskoga sata na temu pjesničke zbirke

Autor ovoga rada 28. svibnja 2019. godine poslušao je dvosat lektire u 6. razredu osnovne škole Bilje, kod profesorice Nikoline Rebrine Marinov u cilju provjere kako prijedlozi za obradu pjesničke zbirke mogu biti izvedeni u nastavi. Učenici su obradili zbirku pjesama *Tričave pjesme* Paje Kanižaja.

Profesorica je na jednom od prethodnih sati učenicima napomenula kako imaju zadatak za sljedeću lektiru pročitati zbirku *Tričave pjesme* te odabrati jednu pjesmu koja ih se najviše dojmila, naučiti ju na napamet i pripremiti za nastup pred razredom na satu lektire. Upute su bile sljedeće:

UPUTE ZA PISANJE LEKTIRE (P. Kanižaj, Tričave pjesme)

- 1. Pročitaj cijelu zbirku pjesama!*
- 2. Odaberi četiri pjesme koje ćeš prepisati u bilježnicu za lektiru i analizirati*
- 3. Prije nego što prepíšeš i analiziraš pjesme, zapiši kratku bilješku o piscu.*
- 4. Stilska analiza svake pjesme treba sadržavati sljedeće: motivi, tema, vrsta lirske pjesme, stih (slobodan/vezani i prema broju slogova), strofa (prema broju stihova i broj strofa), pjesničke slike, rima (ima li je i vrsta rime), stilska izražajna sredstva (sva koja smo naučili do sada, ako ih ima u pjesmi).*
- 5. Jednu pjesmu nauči krasnosloviti, ali ne jednu od onih koje si analizirao!*

Profesorica je sat započela motivacijom – doživljajem književnoga djela. Za učenike je pripremila prazne listiće u tri boje te je svaki učenik imao mogućnost odabrati jedan listić. Nakon toga na slikokazu je prikazala 3 osjećajnika, sretni, tužni i neutralni. Učenici su imali zadatak na papir koji su odabrali nacrtati jedan od tih osjećajnika. Profesorica je pozvala

učenike koji su nacrtali sretni osjećajnik da podignu ruke, nakon njih ruke su podigli oni koji su nacrtali neutralni osjećajnik, a potom i oni učenici koji su nacrtali tužni osjećajnik. Nasumično je prozvala učenike i zamolila ih da obrazlože zašto su odabrali određeni osjećajnik. Uslijedio je razgovor o zbirci pjesama pa su učenici iskazali uglavnom pozitivne reakcije. Istaknuli su kako im se sviđa kratkoća štiva. Razgovorom su zaključili kako su im pjesme uglavnom bile razumljive, ali da su naišli na poteškoće u razumijevanju kajkavskoga narječja.

Nakon razgovora profesorica je učenike prozivala abecednim redom te su recitirali odabrane pjesme. Učenici su krasnoslovom zaslužili ocjenu iz jezičnoga izražavanja. Ako netko nije pripremio krasnoslov, dobio je mogućnosti pripremiti ga za sljedeći sat.

Takav zadatak izvrstan je jer učenici imaju priliku samostalno doživjeti pjesme na sve tri razine – spontanoga čitanja, analitičkoga čitanja (pri odabiru pjesme koju će recitirati) i sintetičkoga čitanja koje će uslijediti pri interpretaciji pjesama na satu. Također tako je profesorica ostvarila izvrsnu unutarpredmetnu korelaciju s jezičnim izražavanjem.

Nakon učeničkih nastupa, profesorica i učenici su zajednički razjasnili nepoznate riječi i pojmove, npr. *pantagana – štakor*.

Uslijedila je interpretacija pjesama. Heurističkim razgovorom učenici su odredili teme pjesama – ljubavne, domoljubne, šaljive itd. U razgovoru su učenici pokušali odgovoriti na sljedeća pitanja:

P: *Zašto se zbirka zove Tričave pjesme?* U: *Zato što su sitne, beznačajne itd.*

P: *Kakvog su oblika pjesme?* U: *U obliku zagonetki.*

Profesorica je učenike uputila kako je zbirka podijeljena u cikluse.

P: *Koje jezične figure pronalazimo u pjesmama?* U: *Sarkazam, ironiju.*

P: *Koje teme se pojavljuju u pjesama?* U: *Ljubav, pejzaž, slova i brojevi, životinje, zemljopis.*

P: *Kojim narječjem su neke pjesme napisane?* U: *Kajkavskim narječjem.*

P: *Koji oblik pjesama ste prepoznali?* U: *Haiku pjesme.*

P: *Po čemu prepoznajemo haiku?* U: *Po tri stiha te pet-sedam-pet slogova.*

P: *Postoji li rima u pjesmama?* U: *Postoji, obgrljena i ukrštena.*

P: *Koje pjesničke slike pronalazite u pjesmi?* U: *Gustativne i akustične.*

P: *Koja stilska izražajna sredstva prepoznajete u pjesmama?* U: *Onomatopeju, personifikaciju, asonancu i aliteraciju.*

P: *Kojim stihom su pisane pjesme?* U: *Vezanim stihom.*

Nakon interpretacije učenici su se rasporedili u skupine te im je profesorica podijelila zadatke na nastavnim listićima². Za rješavanje bilo je predviđeno 10 minuta.

Zadaci su bili koncipirani tako da svaki učenik od početnoga slova svoga imena i prezimena napiše što više riječi koje počinju tim slovom, a potom zajedno sastavljaju pjesmu isključivo od riječi koje su napisali (učenici nisu smjeli upotrebljavati nove riječi ili riječi koje ne počinju prvim slovom imena i prezimena nekoga od članova skupine).

Sljedeći je zadatak bila vizualna pjesma po uzoru na Paju Kanižaja, a tema je bila sloboda. Nakon toga učenici su na radnim listićima preoblikovali pjesme Paje Kanižaja tako da su na prazne crte upisivali riječi koje nedostaju. Te riječi nisu morale biti iz zbirke, nego riječi kojih se sami dosjete. Zadatak koji je uslijedio bio je stvaranje pjesme *blackout* metodom ili stvaranje zatamnjenjem (svaki učenik stvarao je svoju pjesmu). Nakon deset minuta učenici su predstavljali rezultate rada u skupinama.

Sintezu su učenici imali u obliku kviza od osamnaest pitanja. Pitanja su se temeljila na biografiji autora zbirke, pjesmama iz zbirke i ciklusima u koje je zbirka podijeljena. Kviz su učenici riješili usmeno tako da je profesorica čitala pitanja, a učenici odgovarali podizanjem ruku.

Zalihu nisu stigli obraditi, no profesorica je pripremila zadatak u kojemu će učenici usmeno izraziti svoje dojmove o zbirci.

6. Zbirka pjesama u srednjoj školi

6.1. Zastupljenost pjesničke zbirke u čitankama i priručniku za srednju školu

U *Čitanki 1* nije ponuđena ni jedna zbirka pjesama za obradu, no u čitanki se nalazi više lirskih pjesama za koje je predložena analiza. Primjerice u dijelu čitanke u kojemu je analizirana pjesma *Moj dom* Silvija Strahimira Kranjčevića predložena je obrada na osnovi nekoliko pitanja:

1. *Objektivna se stvarnost u lirici preobražava u novu stvarnost uz pomoć pjesničkoga jezika. Pjesnički je jezik slikovit i višeznačan. U umjetničkom tekstu riječ se obogaćuje novim značenjima: zvukom, porukom i asocijacijama. U kojim pjesničkim slikama prepoznaješ takav smisao pjesničkoga jezika?*

² Listići uporabljeni za nastavni sat dostupni su u poglavlju *Prilozi*.

2. U poeziji Petra Preradovića poezija i jezik čine nerazdvojivu cjelinu. S čime Kranjčević poistovjećuje domovinu? Pronađi stihove kojima ćeš pokazati da su pjesnik i domovina jedno.
3. Protumači smisao metafore: „Gdje raj da ovaj prostrem.“
4. Pročitaj rečenicu na tri načina: JA domovinu imam. Ja DOMOVINU imam. Ja domovinu IMAM. Koja rečenična intonacija, prema tvome mišljenju, izražava pravi smisao pjesničke poruke? (pripazi na kontekst!)
5. U čemu se očituje izražajnost personifikacija u drugoj, petoj i osmoj strofi?
6. Izdvoji sporedne motive: biblijske, pejzažne i povijesne, te objasni kako ih pjesnik povezuje s glavnim motivom. Pronađi bibleizme (biblijske izraze) i odredi njihovu ulogu u pjesmi.
7. Promotri Kranjčevićevu strofu. Promotri kako je Kranjčević oblikom strofe, rasporedom stihova i riječi u stihu istodobno ostvario ritam i intonaciju koja pojačava značenje stihova. (skupina autora, 2014: 33).

Pitanja upućuju na to da bi učenici trebali poznavati Preradovićev opus kao i Kranjčevićev. Zato bi ovakva vrsta interpretacije bila uspješnija pri obradi zbirke pjesama obaju autora, možda na dvosatu, kako bi učenicima sjećanje na opus obaju autora bilo svježije pa bi i analiza dala konkretnije doživljajno-spoznajne rezultate.

S druge strane u čitanki *Književni vremeplov 1* pri interpretaciji pjesme *Naranča* Dobriše Cesarića autori osim pitanja *Jeste li čitali neku pjesmu sličnu ovoj?* ne predlažu ni jedan drugi zadatak koji bi bio povezan s pjesničkom zbirkom toga autora, no na sljedećoj stranici primjer je interpretacije na temelju teme i motiva u pjesmi, kompozicije, pjesničkog jezika (figure i pjesničke slike), ritma i osnovne misli (Dujmović Markusi i dr., 2019: 105, 106). Osjeti se promjena u pristupu, interpretacija je usmjerena na konkretnu lirsku pjesmu, ali neka pitanja mogu otvoriti prostor za upoznavanje sa zbirkom pjesama.

U istu čitanku uključen je i lektirni sadržaj odnosno sat lektire kojemu je tema Vladimir Nazor, *Poezija* (izbor). Taj dio čitanke usmjeren je isključivo na analizu poezije Vladimira Nazora i njegove zbirke pjesama. Interpretacija zbirke predložena je na osnovi nekoliko zadataka:

1. Prije čitanja: opišite svoj odnos prema lirskoj poeziji; pročitajte životopis Vladimira Nazora. Povežite njegovo djetinjstvo i odrastanje na otoku s motivima u Nazorovoj poeziji.

2. *Dok čitate: Pročitajte pjesničku zbirku Vladimira Nazora ili antologijski izbor njegovih pjesama; odaberite nekoliko pjesama koje na vas ostavljaju najjači dojam; Napišite svoju interpretaciju dviju pjesama (tema, kompozicija, pjesnički jezik, pjesnički ritam). Posebno obratite pozornost na pejzažne motive; Nakon interpretacije usporedite pjesme na dvjema razinama: tematskoj i kompozicijskoj.*
3. *Nakon čitanja: LITERARNI DOŽIVLJAJ – Kako zamišljate prirodu i čovjeka na temelju Nazorovih pjesama?; TEMATIKA – Navedite teme o kojima pjesnik progovara u pjesama koje ste pročitali za lekturu.; KOMPOZICIJA – Prikažite grafički oblik (formu) dviju Nazorovih pjesama.; MOTIVI – Uočite koji se motivi ponavljaju u pjesama koje ste pročitali.; PJESNIČKI JEZIK – Izdvojite stilska izražajna sredstva kojima se Nazor najčešće koristi.; PJESNIČKI RITAM – Odaberite jednu pjesmu i opišite njezin ritam.*
4. *Napišite: na temelju pročitanih pjesama kratki sastavak u kojem ćete izraziti svoj dojam o Nazorovoj poeziji; preporuku za čitanje Nazorove poezije: ne smije imati više od 100 riječi; pismo Nazoru ili nekom biću iz njegove pjesme; tekst u kojem ćete prikazati i obrazložiti svoj odnos prema poeziji; komentar u kojem ćete se osvrnuti na odnos prema poeziji danas; prijedloge za poticanje čitanja lirske poezije. – Opaska na kraju zadatka jest da se odaberu dvije o ponuđenih tema za pisanje (Dujmović Markusi i dr., 2019: 125, 126).*

Kao što smo mogli vidjeti, zadaci su predviđeni za usporedbu dviju pjesama, no važno je kako učenici samostalno odabiru pjesme i time zadovoljavaju kriterij čitanja zbirke, koji smo upoznali u metodičkoj literaturi prema Rosandiću i Dikliću. Interpretacija je također samostalna što podrazumijeva usvajanje sadržaja na razini koja je učeniku dostižna.

Čitanka 2 obuhvaća pjesničku zbirku *Đulabije* Stanka Vraza. Na početku istaknute su osnovne informacije o zbirci, a analiza je temeljena na pjesama I., II., III.: *Koje osjećaje i raspoloženja iznosi pjesnik? Istražite i zabilježite raspored motiva u pjesmi. U kojem književnom razdoblju prevladavaju motivi neuzvrćenih ljubavi i slavljenja ženske ljepote? Pronađite strofu u kojoj pjesnik otkriva svoju inspiraciju. Koji predrenesansni pjesnik posvećuje svoj Kanconijer gospi Lauri?* (Brkašić i dr., 2012: 90).

Slijedi kratka analiza zbirke na temelju tematike, kompozicije, oblika i stila, potom analiza dviju Vrazovih pjesama *Ždral putuje k toplom jugu* i *Otkud modre oči?*.

Analiza završava pitanjima *Pronađite u Đulabijama elemente dubrovačkoga petrarkističkoga pjesništva i narodne poezije. Istražite Vrazov životopis i usporedite ga s pjesmom Ždral putuje*

k toplom jugu. Usporedite Vrazov doživljaj ljubavi i smrti u pjesmi Otkud modre oči? S doživljajem ljubavi i smrti u Poeovoj poemi Gavran. (Brkašić i dr., 2012: 90).

Takva analiza, iako ne obuhvaća samostalno čitanje zbirke, ipak donosi neke osnovne informacije o zbirci i otvara mogućnost za razvijanje lirskog senzibiliteta kod učenika za razumijevanje i percepciju više pjesama istoga autora koje su uključene u pjesničku zbirku.

Književni vremeplov 2, čitanka iz hrvatskoga jezika za drugi razred gimnazije donosi *Zbornik Nikše Ranjine*. Predstavljen je kao najstarija rukopisna zbirka hrvatskih petrarkističkih pjesama, a kao temeljni motivi naznačena je ženska ljepota i neuzvrćena ljubav opjevani u petrarkističkom stilu.

Pjesme koje su odabrane jesu: *Leute moj*, Šiško Menčetić: *Koji se čtiš sej pjesni*, Šiško Menčetić: *Višnji Bog na nebi*, Džore Držić: *Dražja je od zlata*, Šiško Menčetić: *Prvi pogled*.

Analiza je provedena na osnovi nekoliko pitanja: *Usporedite odnos pjesnika prema dragoj i njezinoj ljepoti. Izdvojite izraze u svakoj pjesmi kojima ćete potkrijepiti svoj odgovor. S čime sve pjesnici uspoređuju odabranu ženu? Je li riječ o svjetovnim ili duhovnim usporedbama? Postoje li mitološki ili religiozni motivi u opisu drage? Kojom se figurom opisuju ljubavne muke? U što se sve, zahvaljujući metafori ili usporedbi, pretvara lijepa vila?* (Dujmović-Markusi i dr., 2013: 79 – 81).

Analiza je zaključena sintezom, također na osnovi nekoliko pitanja: *Zaključite po čemu su pjesme slične, a po čemu različite.; Prikažite ideal ljepote u hrvatskih petrarkista. Pritom uz svaki detalj fizičkoga opisa povežite izraze iz ovih dviju pjesama (npr. kosa – rusi kosi jakno zlate žice).* (Dujmović-Markusi i dr., 2013: 79 – 81).

Nakon sinteze slijedi analiza pojedinačnih pjesama *Djevojka hodi po zeleni travi*, *Blaženi čas i hip*, *Grem si, grem* i *Odiljam se*, ali sinteza te analize predložena je prisjećanjem osnovnih informacija o zborniku i usporedbom Šiška Menčetića i Džore Držića na temelju sličnosti i razlika u njihovu stvaralaštvu.

U čitanki *Književnost 2* identične su pjesme odabrane pri obradi *Ranjinina zbornika*, ali analiza je za svaku pjesmu predviđena zasebno, a ne u sklopu zbirke. Na to da je riječ o obradi zbirke upućuje tek kratak osvrt na osnovne informacije o *Ranjininu zborniku* (Zrinjanin, 2009: 53 – 60).

Ipak, u metodičkom pristupu *Đulabijama* postoji analiza zbirke na osnovi nekoliko pitanja: *U čemu je značaj Đulabija? Kojim je stihom Vraz napisao Đulabije? Koji se motivi isprepleću u*

cijeloj zbirci? Koje pejzaže pjesnik opisuje u Đulabijama? (Zrinjanin, 2009: 260 – 265). Ostale pjesme koje su izdvojene iz zbirke analizirane su kao samostalne cjeline, a ne u odnosu na ostatak zbirke – sinteza uokviruje informacije koje smo saznali na temelju pojedinih pjesama u cjelinu koja oslikava zbirku *Đulabije* pod odjeljkom *Upamti*.

Primjer analize *Đulabija* u višem razredu srednje škole pronalazimo u *Čitanki 3*. Analiza zbirke kao takve predložena je na osnovi nekoliko pitanja:

1. *Koje se teme isprepleću u Đulabijama?*
2. *Kakva je uloga domovinskoga krajolika u oblikovanju i povezivanju tema? Navedi primjere.*
3. *Ispiši ukrasne epitete i otkrij njihovo podrijetlo. Što zaključuješ o Vrazovoj naobrazbi i njegovim književnim sklonostima?*
4. *Izdvoji i objasni romantičarska i preporodna obilježja Vrazove poezije.* (skupina autora, 2014: 22 – 25).

U istoj čitanku predložena je analiza pjesama iz zbirke *Cvjetovi zla* Charlesa Baudelairea. Ponuđene su pjesme *Albatros*, *Suglasja*, *Mačka*, *Jesenska pjesma*, *Radosni mrtvac*, *Stranac*, ali bez poveznice s cjelovitom zbirkom ili modelom usporedbe pjesama kako bi učenici mogli shvatiti cjelovitu strukturu i značajke zbirke (skupina autora, 2014: 166 – 172).

Književni vremeplov 3 također sadrži metodičku obradu zbirke *Cvjetovi zla*. Na početku ponuđene su kratke informacije o zbirci gdje je Baudelaire najavljen kao autor prve moderne zbirke pjesama.

Analiza je provedena na osnovi nekoliko grupa pitanja:

1. *Kako biste protumačili oksimoron u nazivu Baudelaireove zbirke pjesama? Kakve pjesme očekujete pod ovim nazivom? Prisjetite se početnog soneta Petrarčina Kanconijera kojim se pjesnik obraća čitatelju.*
2. *Djeluje li pjesma na Vas šokantno? Citiranjem stihova dokažite da pjesmom Čitatelju Baudelaire najavljuje glavne teme i motive svoje zbirke: ljepotu ružnoće, privlačnost zla, neminovnost čovjekova moralnog pada, opasni osjećaj dosade i životnoga zamora koji opterećuje suvremenoga urbanog intelektualca (tzv. spleen). Mislite li da su ove teme prikladne za lirsku obradu?* (Dujmović-Markusi i dr., 2015: 235 – 243).

Slijedi kratak uvod u pjesmu *Epigraf osuđenoj knjizi* kojom je htio započeti treće izdanje zbirke koje nije doživio. Uvod je predložen dvama pitanjima – *Kako Baudelaire dijeli čitateljsku*

publiku? i Kakvom je čitatelju namijenio svoje pjesme? Što od njega zahtijeva? (Dujmović-Markusi i dr., 2015: 235 – 243).

Također sinteza cjelokupne analize temelji se također na dvama pitanjima – *Usporedite pjesnikove poruke čitatelju u pjesmama Čitatelju i Epigraf osuđenoj knjizi. i Dokažite da u objema pjesmama izražava prezir prema malograđanštini, društvenim normama, ukusu, vladajućem moralu i tradiciji.* (Dujmović-Markusi i dr., 2015: 235 – 243).

Nakon toga slijedi pojedinačna analiza pjesama *Suglasja, Egzotični miris, Radosni mrtvac i Stranac*. Analiza pojedinačnih pjesma više nije usmjerena na zbirku te ne nude daljnje mogućnosti usporedbe s ostalim pjesma.

U ovoj čitanki, *Književni vremeplov 4*, prijedlog je obrade poezije Antuna Branka Šimića. Kako je u priručniku za nastavnike detaljno iznesen prijedlog obrade takvoga sata, provjerit ćemo koji su metodički postupci predloženi kako bismo imali priliku vidjeti „pozadinu“ sata koji sadrži čitanka.

Za početak je naveden prijedlog za pripremu za sat, dok je u drugom dijelu metodičkoga pristupa naveden središnji dio nastavne obrade (predviđeno dvosatno).

Naglašeno je kako posebnu pozornost treba posvetiti pjesmama *Pjesnici, Moja preobraženja, Hercegovina, Povratak, Smrt i ja, Smrt, Ručak siromaha, Opomena*, odnosno pjesmama koje su propisane obveznim programom.

Priprema za sat započinje nastavnim listićima. Prijedlozi za nastavne listiće nalaze se u priručniku. Prvi listić predviđen je za provjeru predznanja i sadrži 12 pitanja na koje učenici trebaju odgovoriti s da/ne prije i poslije analize pjesama. Sljedeći listić odnosi se na skupinski rad, a podrazumijeva 6 skupina. Uz listiće predlaže se i priprema 6 praznih prozirnica i 6 flomastera. Sljedeći listić jest onaj na kojemu se nalaze dodatni tekstovi za skupinski rad. Sljedeća dva listića sadrže pjesme *Pjesnici* te *Crveni i plavi pejzaž*.

U ovom nastavnom modelu predlaže se uvođenje učenika u svijet Šimićeve poezije analizom pjesme *Pjesnici*, a obrada drugih pjesama predviđena je za drugi sat i to prema temama kako bi učenici na kraju oblikovali cjelovitu sliku o njegovu pjesništvu.

S obzirom na to da nam je važan prijedlog za obradu zbirke pjesama, prijedlog za analizu pojedinačne lirske pjesme nećemo uključiti u ovaj rad.

Na drugom satu učenici će pristupiti Šimićevoj poeziji metodom skupinskoga rada. Na početku nastavnik može navesti tri obilježja Šimićeve pjesništva:

- *ekspresionistička poezija*
- *pretežito mračna i pesimistična*
- *poezija podvojenosti između želje za vječnošću i mračnoga doživljaja svijeta* (Dujmović-Markusi i dr., 2015: 135 – 137).

Učenici nakon toga trebaju dobiti zadatak da rezultatima skupinskoga rada dokažu ili opovrgnu navedene tvrdnje (tijekom učeničkoga skupinskoga rada tvrdnje ostaju zapisane na ploči kao podsjetnik svim skupinama).

Učenike je potrebno podijeliti u šest skupina s četiri do pet učenika koji trebaju sjesti zajedno. Svaka skupina dobit će posebne zadatke koji se odnose na određene Šimićeve pjesme (analiza ili usporedna analiza) – pitanja i smjernice za rad nalaze se na nastavnom listiću koji je u priručniku označen brojem 20. Svaka skupina treba dobiti i prozirnicu i flomaster kako bi svoje zaključke prikazala na grafoskopu. Napomena je kako se zadaci mogu podijeliti učenicima na prethodnom satu s uputom da pročitaju pjesme i malo razmisle o njima kako bi se sat brže odvijao.

Na listiću je prvi zadatak interpretacija određenih pjesama sadržajno i izrazno (zadatak je odrediti teme, motive, pjesničke figure, stil, ritam, oblik). Svakoj skupini zadane su određene pjesme. Na listiću su pitanja koja učenike mogu usmjeriti u interpretaciji, primjerice *Uočite i objasnite dvije varijacije ekspresionističkoga motiva krika u pjesmi Hercegovina. Usporedite auditivne motive u pjesmama i simboliku boja. Svojim razrednim kolegama prikažite prozirnicu s reprodukcijama pejzaža Đura Ploitičke i odgovorite na pripadajuće pitanje. Objasnite poente obiju pjesama u kontekstu ekspresionističke duhovnosti.* (Dujmović-Markusi i dr., 2015: 135 – 137).

Drugi zadatak jest da učenici na temelju interpretacije pjesama izvedu zaključak o Šimićevoj pejzažnoj poeziji (ovisi o temi koju ima pojedina skupina).

Drugi dio sata posvećen je izlaganju učeničkih radova i usustavljanju spoznaja. Svaka skupina odabire glasnogovornika koji će najprije pročitati pjesmu/pjesme, a zatim rezultate rada objaviti ostalim skupinama služeći se grafoskopom i prozircama. Predstavlja po jedan učenik iz skupine, a može se podijeliti posao tako da jedan čita pjesme, a drugi izlaže zaključke (upute

su: izlaganje treba trajati do pet minuta, prozirnice otkrivati postupno, a tvrdnje potkrijepiti navodima iz pjesme).

Završni dio predviđa kratko komentiranje rezultata skupinskoga rada i pohvalu najboljim skupinama. Napomena je kako zbog zahtjevnosti Šimićevih tekstova ovo može biti i dio sljedećega sata. Za zadaću je predviđen zadatak iz radne bilježnice ili usporedbeni esej.

7. Prijedlog za obradu zbirke pjesama na nastavnome satu

IME I PREZIME: Miroslav Janiček, janicek.miroslav1@gmail.com		
ŠKOLA: II. gimnazija Osijek		
PROFESORICA: Mirjana Bogdanović, prof. savjetnik		
NADNEVAK: 27. siječnja 2020.		
RAZRED: 2.		
NASTAVNI PREDMET: Hrvatski jezik		
NASTAVNO PODRUČJE: književnost		
PROGRAMSKA TEMA: lektira		
NASTAVNA JEDINICA: Vladimir Nazor, <i>Pjesme</i>		
TIP SATA: interpretacijsko-analitički		
KLJUČNI POJMOVI: lirska pjesma, Vladimir Nazor, interpretacija		
CILJ SATA: interpretirati odabrane pjesme Vladimira Nazora		
ISHODI UČENJA:		
ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI:		RAZRADA ISHODA

<p>SŠ HJ B.1.2.</p> <p>Učenik razlikuje i opisuje književni tekst prema temi i žanru na sadržajnoj i izraznoj razini i primjenjuje književnoteorijske pojmove.</p>		<ul style="list-style-type: none"> – opisuje temeljne književnoteorijske pojmove i polazišta bitna za razumijevanje književnosti kao umjetnosti te oblike i načine književnog izražavanja – opisuje i razlikuje književne žanrove i vrste te njihova osnovna obilježja na oglednim primjerima – opisuje osobitosti hrvatske usmenoknjiževne baštine – analizira književni tekst na sadržajnoj i izraznoj razini primjenjujući književnoteorijske pojmove vezane uz prozne vrste, poetske vrste i dramske vrste 	
<p>METODIČKI SUSTAV:</p>	<p>NASTAVNI OBLICI:</p>	<p>NASTAVNE METODE:</p>	<p>METODIČKI POSTUPCI:</p>
<p>interpretacijsko-analitički</p>	<p>- frontalni, grupni, individualni rad</p>	<p>- metoda razgovora, metoda čitanja, metoda slušanja, metoda pisanja</p>	<p>- <i>postupak od vrata do vrata, blackout</i></p>
<p>KORELACIJA:</p>			
<p>unutarpredmetna:</p>	<p>izvanpredmetna:</p>		
<p>jezično izražavanje (pisanje, usmeno izlaganje), medijska kultura</p>	<p>povijest</p>		

NASTAVNA SREDSTVA:	NASTAVNA POMAGALA:	NASTAVNI IZVORI:
videozapis, radni listići, živa riječ učitelja i učenika	projekcijsko platno, računalo, ploča, kreda	<p>1. Vladimir Nazor, Izbor pjesama I., priredio Nedjeljko Mihanović. Matica hrvatska, 1999.</p> <p>2. Vladimir Nazor, Izbor pjesama II., priredio Nedjeljko Mihanović. Matica hrvatska, 1999.</p> <p>3. https://www.academia.edu/12571241/Vladimir_Nazor_Izabrane_pjesme (posjećeno 20. siječnja 2020.)</p> <p>YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=8LT04VrdIGI (posjećeno 20. siječnja 2020.)</p>
LITERATURA:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (poveznica: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html, posjećeno 20. siječnja 2020.). 2. Rosandić, Dragutin, <i>Metodika književnog odgoja i obrazovanja</i>, Školska knjiga, Zagreb, 2005. 3. Mattes, Wolfgang, <i>Nastavne metode: 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike</i>, Naklada Ljevak, Zagreb, 2007. 		
TEMELJNE ETAPE SATA:		

1. Doživljajno-spoznajna motivacija
2. Najava teksta i ishoda učenja
3. Određivanje metode rada
4. Interpretacija
5. Objava rezultata
6. Usustavljivanje
7. Zaliha

PLAN PLOČE:

Vladimir Nazor, *Pjesme*

- vrsta lirske pjesme: misaona, ljubavna, domoljubna
- tematska skupina: dom, zavičaj, unutarnje previranje lirskoga subjekta, rastanak, ljubavni zanos, događaji iz hrvatske povijesti
- motivi: maslina, oblaci, nebo, ocean, odlazak, bolovi, krv, mrak, sjaj, valovi i oluje, bitka, sloboda
- vrsta strofe: astrofična, katren, sonet
- vrsta stiha: osmerac, petnaesterac, šesnaesterac, sedamnaesterac, dvanaesterac, deseterac
- rima: nema rime, obgrljena, unakrsna, iskprekidana

Struktura nastavne jedinice	Sadržaj nastavne jedinice	Nastavni oblici, metode, postupci
<p>1. Doživljajno-spoznajna motivacija (5 minuta)</p> <p>2. Najava teksta i ishoda učenja (5 minuta)</p>	<p>Pozdravljam učenike na početku sata. Govorim im kako ćemo pogledati videoprilog o Vladimiru Nazoru u kojemu je prikazana njegova biografija. Video je povezan sa sljedećom fazom sata u kojoj ću učenicima predstaviti Vladimira Nazora i njegov književni opus. Nakon što su učenici odgledali video postavljam im pitanja sjećaju li se nekih Nazorovih djela koja su čitali i koja su to djela. Jesu li se prije ove lektire susreli s Nazorovim pjesmama?</p> <p>Nakon razgovora o videoprilogu učenicima govorim kako ćemo na današnjem satu obraditi zbirku pjesma Vladimira Nazora. Učenici su imali zadatak pročitati 10 odabranih pjesama. Naslov i ime autora ispisujem na ploču. Učenici će interpretirati književni tekst prema temi i žanru. Izrazit će svoj literarni doživljaj te literarno se izraziti potaknuti tekstem.</p> <p>Osnove informacije o Nazorovoj biografiji vidjeli smo u fazi motivacije pa učenicima izlažem ostale važne odrednice njegova života. Govorim kako je Vladimir Nazor osim u književnosti djelovao i u politici. Velika karijera književnika počela je 1904. godine kada je objavljeno djelo <i>Knjiga o hrvatskim kraljevima</i>.</p> <p>Nazor je jedan od pisaca koji iza sebe ima plodno razdoblje stvaralaštva s mnoštvom novela, eseja, epova, romana, priča i članaka. Stvaralaštvo mu je</p>	<p>o. individualni m. heurističkog razgovora m. zaključivanja</p> <p>o. čelni m. slušanja</p>

<p>3. Određivanje metode rada (5 minuta)</p>	<p>obilježeno slavenskim i hrvatskim motivima, temama osamljenosti i unutarnjega pročišćenja.</p> <p>Kasnije je pokušao tražiti nove motive i izraz, pa se u djelima osvrnuo na sjećanja iz vlastitog života o mladosti i boravku na otoku.</p> <p>Kada se priključio partizanima, nastali su neki od njegovih najboljih stihova povezani s nacionalnom tematikom poput <i>Hrvatskog jezika</i>.</p> <p>Napisao je preko 500 pjesama, a najpoznatija prozna djela su: <i>Veli Jože, Krvavi dani, Zagrebačke novele, Živana, Bijeli jelen...</i></p> <p>Učenici će pjesme interpretirati modificiranom metodom <i>poučne staze</i> koju možemo nazvati <i>od vrata do vrata</i>. Za ovu nastavnu metodu potrebno je pripremiti pet odabranih pjesama iz zbirke (listić 1 – 5), koje su učenici prethodno pročitali, i nastavni listić (listić 7 i 8) sa zadatkom koji će svaki učenik ispunjavati tijekom interpretacije. Učenike dijelim u pet skupina u kojima je četiri ili pet članova (broj članova ovisi o broju učenika koji su prisutni na satu). Svaka skupina odabire predstavnika skupine. Predstavnicima skupina dijelim po jednu pjesmu, a njemu i svim ostalim članovima zadatke s nastavnih listića (listić 7 i 8). Predstavnik skupine ima zadatak interpretativno pročitati pjesmu. Zadužen je predvidjeti emocionalnu stanku. Nakon čitanja članovi skupine zajedno interpretiraju pjesmu prema tablici koju su dobili na nastavnim listićima. Za interpretaciju jedne pjesme predviđeno je vrijeme od 8 minuta. Nakon isteka 8 minuta predstavnik skupine</p>	<p>o. čelni m. izlaganja</p>
---	---	----------------------------------

<p>4. Interpretacija (40 minuta)</p>	<p>prelazi u drugu skupinu u kojoj se postupak ponavlja (predstavnik čita pjesmu, a nakon emocionalne stanke slijedi interpretacija).</p> <p>Učenike dijelim u skupine i pojašnjavam im metodu te smjer kretanja predstavnika skupine. Učenici započinju interpretaciju. Tijekom interpretacije pazim na vrijeme kako bi predstavnici u zadanom vremenu promijenili skupine. Tijekom interpretacije obilazim učenike i dodatno pojašnjavam metodu ako je potrebno. Učenike također potičem na razmišljanje, objavu doživljaja i pravilno rješavanje zadatka.</p>	<p>m. pisanja, zaključivanja o. grupni</p>
<p>5. Objava rezultata (20 minuta)</p>	<p>Nakon što učenici dovrše interpretaciju predstavnik svake skupine izlaže rješenja koja je njegova skupina upisala u tablicu. Rješenja ispisujem na ploču i pozivam učenike da ispune do kraja svoje tablice ako nisu te da ih dopune pojmovima koje možda nisu zabilježili.</p> <p>Nakon objave rezultata rada skupina, učenici pristupaju rješavanju drugog zadatka s nastavnoga listića (listić 8). Zadatak rješavamo tako da učenici samostalno pročitaju pitanja, razmisle o njima i odgovore napišu u bilježnicu. Potom čitam pitanja iz zadatka, a učenici se javljaju i izlažu svoje odgovore.</p>	<p>m. izlaganja m. pisanja</p>
<p>5. Usustavljanje (10 minuta)</p>	<p>Učenicima dijelim nastavni listić (listić 6) koji sadrži dvije pjesme od preostalih pet pjesama koje su im bile zadane. Učenici imaju zadatak samostalno stvoriti vlastitu pjesmu <i>blackout</i> postupkom. Pojašnjavam</p>	<p>o. samostalni rad m. pisanja</p>

<p>6. Zaliha</p>	<p>učenicima kako će u svakom stihu odabrati dvije riječi, a preostale zacrniti (olovkom ili kemijskom olovkom). Riječi koje nisu zacrnili sačinjavat će novu pjesmu. Učenici sami odabiru koliko će pjesma imati stihova ili strofa i kakav će biti poredak riječi u stihu. Naglašavam kako učenici ne smiju dodavati riječi, odnosno mogu upotrebljavati isključivo one koje se nalaze u izvornoj pjesmi te kako se riječi ne smiju ponavljati ako se ne ponavljaju i u pjesmi.</p> <p>Nakon što učenici dovrše pjesme, prozivam nekoliko učenika koji će pročitati svoje radove. Svaki učenik prilikom izlaganja treba odrediti koliko pjesma ima stihova i strofa te ima li rimu. Potom zajednički komentiramo je li se promijenila tema u odnosu na izvornu pjesmu, odgovaraju li te teme temama pjesama koje smo taj dan interpretirali, ponavljaju li se motivi u tim pjesmama kao i u onima koje smo prethodno interpretirali.</p> <p>Za zaliha govorim učenicima da odaberu jednu suvremenu temu i pokušaju samostalno napisati svoju pjesmu. Pojašnjavam kako u pjesmi trebaju upotrijebiti motive koje smo spomenuli ranije na satu. Vrstu stiha i strofe također trebaju odabrati po uzoru na jednu od pjesama koje su interpretirali. Ako ostane vremena, učenike prozivam da pročitaju svoje uratke.</p>	
-------------------------	--	--

LISTIĆ 1

Maslina

Vinograd moga je oca ovjenčan zelenim v'jencem
Maslinâ. - Pod njima ja sam u vrućijem danima ljetnim,
Grožđe dok zrijalo i pjev cvrčaka šibao uzduh,
Gledo u zanosu sv'jetle vizije što ih je Podne
Pred očima stvaralo mojim.
More je šumjelo negdje daleko. - Po modrome nebu
Plovili b'jeli oblačci, a zemlja je ležala teška
I tiha u snu sunčanu
.... U takav ja sam trenutak
Veliku, strogu i mirnu, iz maslinika se dižuć
K vedrome svodu, bez štita, bez koplja i kacige sjajne,
Vidio Palas Atenu. Ona je nosila žižak na dlanu. Plodova zrelih
Ubra pregršt pa saže sok njihov na suho stijenje
I ruku do sunca dignu i užga tu malenu sv'jeću
.... Gori na mojemu stolu,
U tamne i burne noći, od zemlje niska svijeća.
Vjetrina otvara vrata i prozore, kroz kuću duva,
Zidima trese i tamu sve crnju tjera mi u dom:
Ja mirno sjedim uz sv'jeću, koju ograditi dlanom
Ne treba: ulje joj vonja po maslinama mog oca,
A plamen njezin je iskra sa vatre sunčane. - I sveder,
Kad mi je teško međ ljudma, nastaje začaran krug,
U kojemu okolo žiška, dok noću vihori bjesne,
Zazeleni se l'jepi vinograd mojega oca,
Ovjenčan maslinâ v'jencem; - pod njime sanjari dječak,
Grožđe dok zre, i sve jače pjev cvrčka se glasa, i more
Krkoči negdje daleko, i nebeskom plove vedrinom
Dva oblaka bijela, tanka... (Nazor, 199: 281).

LISTIĆ 2

Među zvijezdama

Il se nebo spusti na vrela i gn'jezda,
Il me sila neka dignu iznad gora:
U talas uronih eterskoga mora
Pa svu noć koračam po pučini zv'jezda.

Gazim. Ml'ječnim putem. Sv'jetle sfere tonu
Oceana tamna na dno kolovrata.
Ja sad mrežu bacam u dubinu onu
Pa je dižem punu plamena i zlata.

Nebo s pr'jetnjom gleda. - "O vi zv'jezde sjajne,
Utaman sam dugo od vas pomoć čeko:
Blistavo vam polje, puno hladne tajne,
Sveđ nam osta pusto, jalovo, daleko.

Volove ću Jasne u Plug upregnuti,
Da te njive orem... Onda na nas sve će,
Kad se Velje Biće opet k nam uputi,
S usjeva nebeskih padat sjeme sreće."

Tako kličem. - Pljušteć niz stube se plave
Kao kiša zlatna zv'jezde prosipaju,
A ko budne straže iznad moje glave
Čupave i plamne repatice sjaju. (Nazor, 199: 242).

LISTIĆ 3

Oproštaj

Kad ćeš mi, ko negda djeve vitezima,

Oproštaja pehar na odlasku dati,

Ja ću tih i vedar na svom vrancu stati:

Žilica mi ne će trgnut obrazima.

Osjetit ću da još vrutak snage ima

Ovo srce, i da sve što čovjek pati

Ne može da gasi sunca što će sjati

Uv'jek isto i nad ljudskim bolovima.

I pehar ti ne će drhtati u ruci.

U nj gorčine kaplja, kćerka dugoj mucu,

Ne će pasti toga časa čemernoga.

Ti ćeš gledat za mnom, dokle pogled siže,

Gdje ko val se poljem nogom konja moga

Pogažena trava opet uvis diže. (Vladimir Nazor – izabrane pjesme,

https://www.academia.edu/12571241/Vladimir_Nazor_Izabrane_pjesme)

LISTIĆ 4

Kaplja

U mojoj krvi ima jedna kap
Čarobne moći. - Huji, sja i gori.
Kroz sve mi žile zna da zažubori
Ko vode mlaz niz bučni gorski slap.

Kad sav sam mraka pun, njen sjaj i sjev
U meni blista ko u duge luk.
A kad sam n'jem ko grob, gdje vlada muk,
Glas njen je šum, pa zvuk, pa r'ječ, pa pjev.

Ja ne znam otkud meni kaplja ta.
Ko d'jete nisam iz majke je sao.
Zemaljski sok je meni nije dao.
A znam da u njoj snaga mi je sva.

I osjećam da sav moj mali sv'jet:
Dan cv'jećem tkan i puna zv'jezda noć:
Dar jesu, što ga njena stvara moć.
I već zbog nje da ne ću nikad mr'jet. (Nazor, 199: 249).

LISTIĆ 5

Zvonimirova lađa

Još je tu. - Na tvrdoj siki
Jošte leži nasukana.
Osamstoto minu ljeta,
Što je mlate sa svih strana,

Što je lome i drmaju
Burni vali i oluje.
Slomila se, prignula se:
Na p'jesku je - al još tu je!

Pokraj Drača i Sasena,
Blizu Krfa, pred Avlonom
Borila se ona slavno
I s galijom i s dromonom.

Na njojzi je sto tragovâ
Udaraca i uvreda,
Na njojzi je sto znakovâ
Veljih slavlja i pobjeda.

Konop zuji u vjetrini:
"Ko lanac sam gvozden bio,
Kad o meni, svet, slobodan,
Kockasti se barjak vio."

Škriplje krma: "Gdje si sada,
Snažna ruko kormilara?
Čemu, more, uv'jek na me
Tvoj se ljuti b'jes obara?"

A utroba u mećavi
Noćnoj ječi: "Oh, ta sika
Do kada će da me drži
U čeljusti od čelika?"

Sanja l'jepim o zemljama,
Hole borce i galiije;
A vjetar joj krmu ruši,
A talas je u bok bije.

I lađa se snažno trza:
"Zar da ovdje tužno gnijijem?
Dignite me: neka đipnem,
Nek zajedrim morem tijem!"

Osamstoto ljeto teče,
I sve vali lađu biju,
I sve sikću munje žive,
I jesenje kiše liju.

Snažno o nju udaraju
Vjetar, talas i oluje.
Slomila se, prignula se:
Na p'jesku je - al još tu je! (Nazor, 199: 172).

LISTIĆ 6 – listić za samostalan rad

Ovaj zadatak rješavate *blackout* metodom tako da u svakom stihu pjesama odaberete dvije riječi, a preostale zacrnite olovkom. Od riječi koje niste zacrnili načinite novu pjesmu. Samostalno odaberite od koliko će se stihova i strofa pjesma sastojati. Dozvoljeno vam je koristiti isključivo riječi iz izvornih pjesama. Za rješavanje zadatka imate 5 minuta.

Metamorfoza

Gdje sam? - Kuda gazi

Moja noga? Hoda

Po zvjezdanoj stazi

Ili povrh voda?

Iz dubljine plazi

Ta mistična voda,

Ili u me slazi

S nebeskoga svoda?

Jesam gdje ne bijah.

Kud sada tumaram,

Noga prah ne tiče.

Sijam gdje ne sijah.

Ja se m'jenjam, stvaram

U astralno biće. (Nazor, 199: 273).

Putnik

I što više hodam - vidim - cilj je moj
Uv'jek dalji. Jutros uz pjev ja se digoh,
A u podne, kada na po puta stigoh,
Od muke me ljute obli krvav znoj.

Uz drum vrelo, šator, luzi puni hlada,
Svatovi i igre, bučna radost ljudi;
Al ja hodam. Riče na dnu mojih grudi
Bijes druge žeđe, hala drugog glada.

Susreće me vršnjak pa mi veli: "Brate,
Ono što ti hoćeš, kad bi moglo biti,
O Abele, nov bih Kain bio za te...

S nama idi, i znoj isti ćemo liti." (Vladimir Nazor – Izabrane pjesme,
https://www.academia.edu/12571241/Vladimir_Nazor_Izabrane_pjesme)

LISTIĆ 7 – tablica za rad u grupi

Vaš je zadatak poslušati pjesmu koju će vam pročitati predstavnik skupine. Razmislite o pjesmi koju ste čuli i doživljajte prokomentirajte s ostalim članovima grupe. Nakon toga ispunite tablicu. Polja u tablici popunite u dogovoru s ostalim članovima grupe. Za čitanje i slušanje pjesme te ispunjavanje svakoga stupca u tablici imate do 8 minuta. Rješenja će izložiti predstavnik vaše grupe kad ispunite sve stupce u tablici.

	a) <i>Maslina</i>	b) <i>Među zvijezdama</i>	c) <i>Oproštaj</i>	d) <i>Kaplja</i>	e) <i>Zvonimirova lađa</i>
1. vrsta lirske pjesme					
2. tematska skupina					
3. motivi					
4. vrsta strofe					
5. vrsta stiha					
6. rima					

LISTIĆ 7 – moguća rješenja

	a) <i>Maslina</i>	b) <i>Među zvijezdama</i>	c) <i>Oproštaj</i>	d) <i>Kaplja</i>	e) <i>Zvonimirova lađa</i>
1. vrsta lirske pjesme	misaona	misaona	ljubavna	ljubavna	domoljubna
2. tematska skupina	dom, zavičaj	unutarnje previranje lirskog subjekta	rastanak, odlazak voljene osobe	ljubavni zanos	dogadjaji iz hrvatske povijesti
3. motivi	maslina, vinograd, grožđe, oblaci, zemlja, noć, vjetar, vihuri....	nebo, more, pučina, ocean, tama...	odlazak, patnja, sjaj, bolovi, čemer...	krv, žubor, mrak, sjaj, grob, dijete, snaga...	valovi i oluje, lađa, borba, vjetar, bitka, slom...
4. vrsta strofe	astrofična	katren	sonet	katren	katren
5. vrsta stiha	osmerac, petnaesterac, šesnaesterac, sedamnaesterac	dvanaesterac	dvanaesterac	deseterac	osmerac
6. rima	nema rime	obgrljena, unakrsna	obgrljena, aab, aba	obgrljena	isprekidana, unakrsna

LISTIĆ 8 – pitanja za samostalan rad

Zadatak rješavate nakon što predstavnik vaše grupe izloži rješenja iz tablice koja se nalazi na listiću 7. Pročitajte pitanja i razmislite o njima. Odgovore napišite u bilježnicu.

1. Možete li povezati neku od tematskih skupina koje ste izdvojili iz pjesama s biografskim elementima iz života Vladimira Nazora?
2. Možete li povezati neke od motiva koje ste izdvojili iz pjesama s razdobljem u kojem je Nazor živio i stvarao?
3. Mislite li da su neke tematske skupine i dalje aktualne? Obrazložite i oprimjerite odgovor.
4. Pronalazite li motive koji se javljaju u pjesmama u svakodnevnom životu? Obrazložite i oprimjerite odgovor.
5. Izdvojite pjesničke slike i potkrijepite ih citatima.

7.1. Analiza predloženog sata obrade pjesničke zbirke

Sat kojemu je tema *Vladimir Nazor, izbor iz poezije* održao sam u II. gimnaziji Osijek u razredu profesorice Mirjane Bogdanović 27. siječnja 2020. godine.

Cilj toga sata bio je istražiti kako učenici reagiraju na sadržaj koji donosi pjesnička zbirka i koji metodički postupak može biti učinkovit prilikom metodičke obradbe pjesničke zbirke tako da održi interes učenika i osigura recepciju sadržaja koja je na recepcijskoj razini učenika, a obuhvaća sve važne sastavnice interpretirane zbirke.

Tema sata bio je izbor iz poezije Vladimira Nazora. Kako je sat održan u prvom razredu srednje škole, za motivaciju sam odabrao kratak videoprilog u kojemu je predstavljena biografija Vladimira Nazora, a nalazi se na internetu (YouTubeu). Takav oblik motivacije odabrao sam uz pretpostavku kako će multimedijalni zapis učenicima biti privlačniji nego bilo koji drugi oblik sadržaja te će ih motivirati za rad u daljnjem tijeku sata. Učenici su pažljivo pratili informacije koje su uključene u videozapis te sam zatim na osnovi nekoliko pitanja provjerio sjećaju li se učenici nekih Nazorovih djela koje su obradili na prethodnim satima. Motivacija je izazvala reakciju učenika pa su spremno odgovorili na pitanja.

U sljedećoj etapi sata upoznao sam ih s osnovnim informacijama o životu i djelu Vladimira Nazora kako bi interpretacija pjesama bila što usmjerenija na neke od tema i motiva koje će učenici izdvojiti prilikom interpretacije.

Za interpretaciju osmislio sam rad u skupinama modificiranom metodom *poučne staze* koju možemo nazvati *od vrata do vrata*. Tu metodu odabrao sam kako bih održao dinamiku sata i osigurao da svi učenici jednako sudjeluju u interpretaciji. Također je bilo važno da svi učenici imaju priliku čuti interpretativno čitanje svih pjesama koje su trebali pročitati kako bi interpretacijom uspjeli izdvojiti sličnosti i razlike tih pjesama tako da formiraju mišljenje o kompletnoj zbirci. Učenici su pozitivno reagirali na upute koje sam im dao te su se posvetili analizi pjesama. Ova metoda pokazala se uspješnom jer su predstavnici skupina također poticali učenike na rad kako bi ispunili zadatak koji je bio predviđen za tu etapu. Mana ovakvoga načina obrade zbirke pjesama jest to što predstavnici skupina mogu otkriti rješenja zadataka drugim skupinama, ali pouzdao sam se u savjesnost učenika u radu. Učenici su zadatak završili u predviđenom vremenu te je uslijedila objava rezultata.

Prilikom objave rezultata zapisivao sam ih na ploču, no taj dio sata oduzeo je dosta vremena pa se to može izbjeći pripremanjem slikokaza s osnovnim rezultatima ili slaganjem kolaža na plakatnom papiru s pripremljenim karticama na koje će skupine upisati rezultate.

Za usustavljanje pripremio sam zadatak s preostale dvije pjesme koje su učenici pročitali u kojemu su *blackout* postupkom ili zatamnivanjem trebali osmisliti svoju pjesmu. Tu metodu odabrao sam kako bih potaknuo učenike na literarno promišljanje o pjesmama i potaknuo ih na kreativan rad tako da primijene znanja koja su usvojili na satu. Učenici su osmislili i predstavili iznimna literarna ostvarenja motivirana pjesničkom zbirkom.

8. Zaključak

Pjesnička zbirka nudi bogat literarni sadržaj pomoću kojega se može ostvariti kreativan nastavni sat na kojemu će učenici, osim saznavanja bibliografskih podataka moći razviti doživljajno-spoznajne mogućnosti za usvajanje lirskoga sadržaja te razviti kreativno promišljanje o lirskome sadržaju na temelju sličnosti i razlika u formi, sadržaju, temi i motivima lirskih pjesama koje sadrži pjesnička zbirka. Time se ostvaruje temelj za dublje promišljanje i analizu spoznaja koje lirska pjesma donosi.

U dijelu rada koji se bavi pjesničkom zbirkom u metodičkoj literaturi utvrdili smo na kojim se razinama pjesnička zbirka usvaja i koji elementi trebaju biti zadovoljeni da bi recepcija zbirke pjesama bila najuspješnija. Osim toga vidjeli smo neke primjere kako organizirati pojedine etape ili cjeloviti nastavni sat kojemu je tema pjesnička zbirka. Iako je oskudna metodička literatura posvećena zbirci pjesama, to ne treba obeshrabrujuće djelovati na nastavnike, nego, upravo suprotno, to može otvoriti prostor za kreativan pristup zbirci oblikovan za živu nastavu prema potrebama i mogućnostima učenika.

Sličan zaključak mogli smo izvesti i nakon analize Nacionalnoga kurikuluma nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije. Pomak u pogledu pjesničke zbirke ostvaren je cjelovitom kurikularnom reformom pa su u novi nacionalni kurikulum ipak uključene pojedine pjesničke zbirke ili pak zbirke pjesama koje su obavezne za obradu na nastavnome satu, no taj sadržaj i dalje je u deficitu ako se uzme u obzir vrijeme koje je predviđeno za ostale sastavnice kurikuluma. Uloga nastave književnosti, među ostalim, treba biti njegovanje kulture čitanja, napose poezije koja je zapostavljena i najmanje se čita u odnosu na prozu, ali i dramu. Poezija bi trebala biti jednako zastupljena u nastavi književnosti kao i prozni i dramski tekstovi.

Čitanke za nastavu književnosti ne proširuju mogućnosti za uključivanje zbirke pjesama u nastavu kako u osnovnoj tako i u srednjoj školi, ali prijedlozi za interpretaciju lirskih pjesama koje su uključene u čitanke otvaraju mogućnost proširenja sadržaja čitanki za uključivanje više cjelovitih zbirki pjesama. Ključnu ulogu u tom procesu imaju nastavnici koji svojim iskustvom mogu dati povratnu informaciju o interesu i recepciji zbirke pjesama kod učenika.

Na temelju odslušanoga sata i izvedenoga sata kojemu je tema zbirka pjesama mogli smo vidjeti kako postoji interes učenika za zbirku pjesama kao nastavnu temu. Dinamično osmišljenim satima učenici zadržavaju pozornost na literarnom sadržaju koji im zbirka nudi te

su motivirani za otkrivanje novih mogućnosti interpretacije. Taj interes treba prepoznati i njegovati.

9. Prilozi

Listić 1

PJESMA ŽIVOTINJA LJUBIČASTE ŠUME

U našoj se šumi nije

nikada _____ pila

ni sa _____ okusom

_____ krokodila!

Na izvoru _____

žeđ smo utaživali,

na izvoru _____

do jučer _____ !

Tamo gdje se _____

hladna _____ pila

_____ crna

crno klupko _____ !

Ljubičasta _____

svoju _____ gubi,

na izvoru _____

crni otrov-zubi!

Ili ćemo _____

bistru _____ piti,

ili ćemo piti –

il _____ neće

_____!

NAJŠARENJI LEPTIR

_____ je leptir

strašno _____ bio,

zbog bijelih _____

uvijek se _____!

Bojao se svih _____

što imaju _____ i _____,

a kad bi vidio _____,

umirao bi od _____.

Kad je jednog dana,

nabavio dosta _____,

_____ je odlepršao

do najboljeg _____.

_____ mu

_____ krila
sretan se u zrak vinuo,
od prevelike _____
gotovo _____!

A onda je postajao
_____ sve više,
i tako je to trajalo
sve do proljetne _____!

ČUDO U DJETETU

Iz nekog čudnog sna
čim sam se probudio
prepoznao sam _____
i jako se začudio.

Čudo od _____
možda se u meni krilo,
ali to _____ čudno
nije nikad _____ bilo!

Iako čvrsto _____
_____ sam se ritao
i kako se ništa ne pitam
_____ sam se zapitao.
_____!

U vrijeme kad od _____
polako postaju _____
nisam bio čudo od djeteta
već _____ koje se

Od života na početku
imao sam veliku _____!

Odrastao sam _____,
čak sam i neka _____,

Nisam bio čudo od djeteta, ali _____ je mnogo više
čudio sam se _____! nego i polovnih _____!

Zašto se u _____ jutro
_____ nije probudilo
pitalo se _____
koje se _____ čudilo!

Trčao sam za _____
na sve četiri strane _____
i nije mi bilo jasno
gdje se _____ peta!?

Pjesma prema početnim slovima imena i prezimena

ZADATAK:

1. Svaki učenik od početnog slova svoga imena i prezimena mora napisati što više riječi koje počinju tim slovom.

npr. Goran Ergić

G - glava, glasovir, glasno, gusle, guslač, guma, grah, grab, grb...

E - elektronika, eksterijer, Emanuel, emu, eskim, eritrociti, ekran...

2. Kada svaki učenik odradi prvi zadatak, svi učenici zajedno sastavljaju pjesmu SAMO od riječi koje su napisali. Ne smijete dopisivati nove riječi ni upotrebljavati riječi koje ne započinju početnim slovom imena i prezimena svih članova skupine.

3. Pjesmu pišete zajedno na papir koji ste dobili, ne morate ju prepisivati u bilježnicu.

Vizualna pjesma po uzoru na Paju Kanižaja

ZADATAK:

1. Napišite vizualnu (grafičku ili konkretističku pjesmu) po uzoru na pjesme Paje Kanižaja (npr. *Kuća, Drvo, Nosorog, Žirafa, Romb...*).
2. Pjesmu pišete zajedno kao skupina na papir koji ste dobili, ne morate ju prepisivati u bilježnicu.
3. Tema je slobodna, možete pisati o čemu želite. Ako se ne možete dosjetiti, evo nekoliko prijedloga: jabuka, stolac, odabrano slovo, lopta, srce.

Preoblikovanje pjesama Paje Kanižaja

ZADATAK:

1. Preoblikujte pjesme Paje Kanižaja koje ste dobili. Na prazna mjesta (crte) upišite riječi koje nedostaju.
2. Riječi koje upisujete ne trebaju biti iz pjesme u zbirci, već vaša kreativna i zanimljiva rješenja.
3. Potrudite se preoblikujući stvoriti zanimljivu pjesmu.

Blackout poezija na temelju Kanižajevih pjesama

ZADATAK:

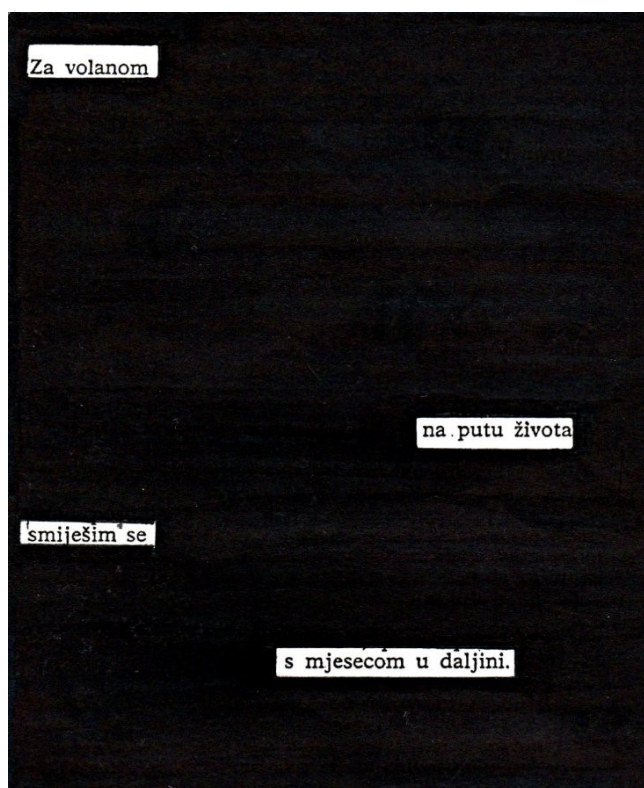
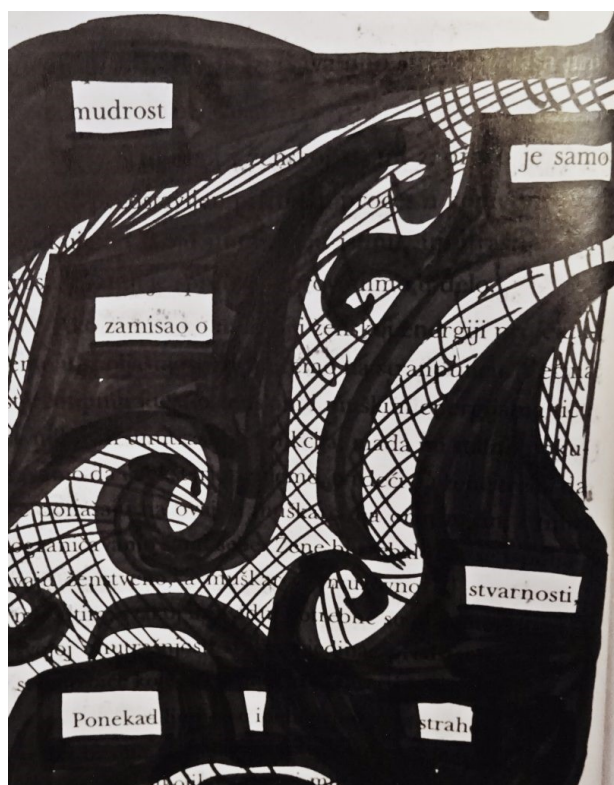
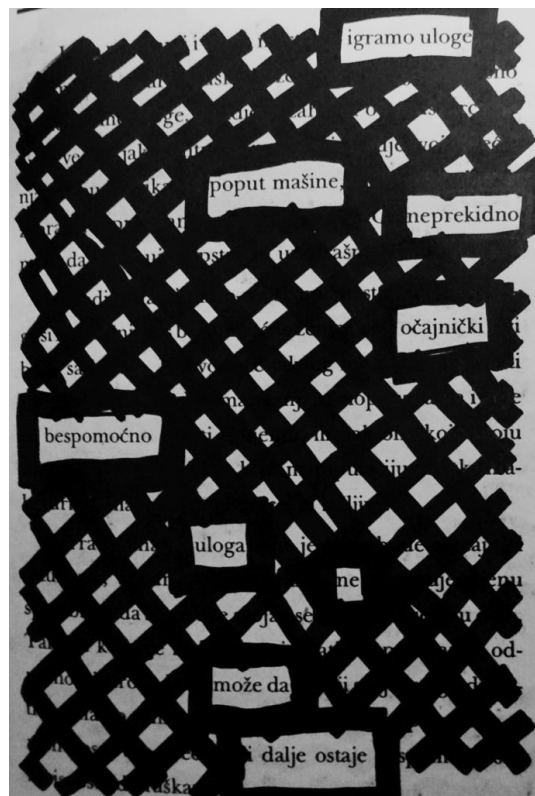
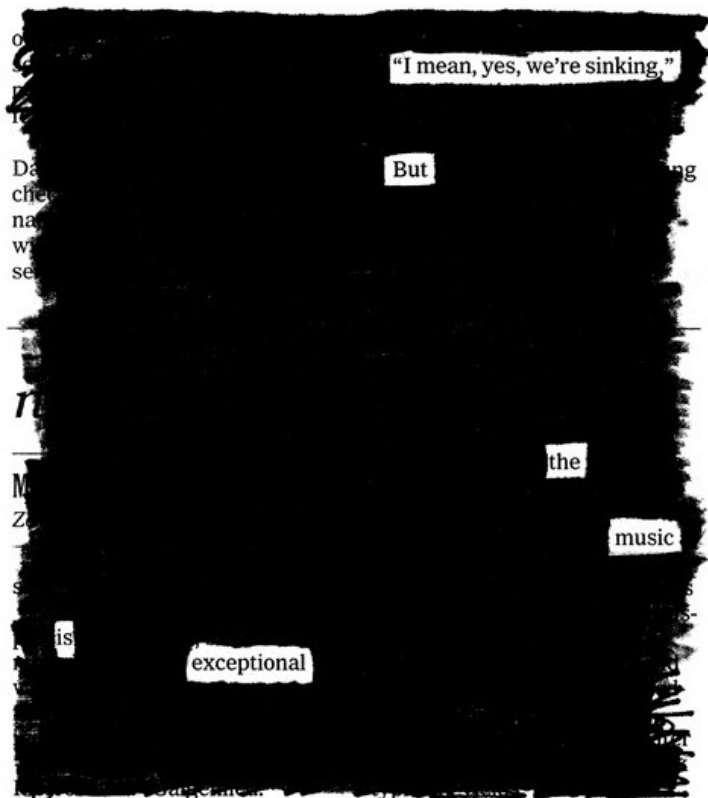
1. Napišite *blackout* („zatamnjenu“) pjesmu na temelju odabranih pjesama Paje Kanižaja, no prije toga pročitajte kako se ona izrađuje:

Blackout pjesma izrađuje se tako da se uzme stranica nekog već postojećeg teksta (proze ili poezije, beletristike ili publicistike – nebitno), a zatim se u tom tekstu odabiru riječi koje će sačinjavati novu, neovisnu misaonu cjelinu, dok se ostatak nepotrebnih riječi zacrnjuje (ili precrtava) pisaljkom (najčešće markerom).

Jedino pravilo u izradi *blackout* pjesme jest to da se u tekst ne dodaju vlastite nove riječi ili slova, već da se koriste isključivo postojeći tekstualni elementi. Pri tom je moguće spajati dijelove različitih riječi, kao i riječi iz različitih rečenica, ili i cijele rečenice izvučene iz prvotnog konteksta.

2. Pogledajte primjere na sljedećoj stranici!

3. Svaki učenik sam stvara svoju *blackout* pjesmu.

10. Literatura

1. Bouša-Slabinac, Dubravka, *Priručnik za interpretaciju književnog djela*, Školska knjiga, Zagreb, 2009.
2. Diklić, Zvonimir, Jelčić, Dubravko, Pavletić, Vlatko, Skok, Joža, Tomasović, Mirko, Škare, Mary Ann, *Metodičke upute uz interpretacije književnih djela*, Školska knjiga, Zagreb, 1994.
3. Rosandić, Dragutin, *Metodika književnoga odgoja*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
4. Sabljčić, Jakov, *Iz metodičke teorije i prakse nastave književnosti*, Institut za crnogorski jezik i književnost, Podgorica, 2011.
5. Zalar, Dijana, *Poezija u zrcalu nastave*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002.

Izvori:

1. Bežen, Ante, Jambrec, Olga, *Hrvatska čitanka 8*, Ljevak, Zagreb, 2020.
2. Brkašić, Blanka, Potnar-Matković, Gordana, Španjić, Tanja, *Čitanka 2, udžbenik hrvatskoga jezika za drugi razred trogodišnjih strukovnih škola*, Profil, Zagreb, 2012.
3. Dujmović Markusi, Dragica, Rossetti-Bazdan, Sandra, *Književni vremeplov 1, čitanka za prvi razred gimnazije i četverogodišnjih strukovnih škola (140 sati godišnje)*, Profil-Klett, Zagreb, 2019.
4. Dujmović-Markusi, Dragica, Rossetti-Bazdan, Sandra, *Književni vremeplov 2, čitanka iz hrvatskoga jezika za drugi razred gimnazije*, Profil, Zagreb, 2013.
5. Dujmović Markusi, Dragica, Rossetti-Bazdan, Sandra, *Književni vremeplov 3, čitanka za treći razred gimnazije*, Profil Klett, Zagreb, 2015.
6. Dujmović-Markusi, Dragica, Rossetti-Bazdan, Sandra, *Književni vremeplov 4, priručnik za nastavnike hrvatskoga jezika*, Profil, 2015.
7. Grbaš, Dijana, Tošić-Grlač, Sonja, Vuković, Tvrtko, Žužul, Ivana, Vrvilo, Tanja, *Iz priče u priču, Priručnik za nastavnike 8*, Školska knjiga, Zagreb, 2009.
8. Greblički-Miculinić, Diana, Grbaš Jakšić, Dijana, Matošević, Krunoslav, *Petica*, Profil Klett, Zagreb, 2020.
9. Greblički-Miculinić, Diana, Matošević, Krunoslav, Sykora-Nagy, Lidija, Tavas, Dejana, *Šestica*, Profil Klett, Zagreb, 2020.
10. Greblički-Miculinić, Diana, Matošević, Krunoslav, Sykora-Nagy, Lidija, Tavas, Dejana, *Sedmica*, Profil Klett, Zagreb, 2020.

11. Jukić, Mirjana, Kovač, Slavica, Kraševac, Iverka, Težak, Dubravka, Tunuković, Martina, Valec-Rebić, Martina, *Hrvatska čitanka 6*, Ljevak, Zagreb, 2020.
12. Jukić, Mirjana, Kovač, Slavica, Kraševac, Iverka, Težak, Dubravka, Tunuković, Martina, Valec-Rebić, Martina, *Hrvatska čitanka 7*, Ljevak, Zagreb, 2020.
13. Skupina autora, *Čitanka 1, čitanka za prvi razred gimnazije*, Školska knjiga, 2014.
14. Skupina autora, *Čitanka 3, udžbenik za treći razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2014.
15. Zrinjanin, Snježana, *Književnost 2, čitanka za 2. razred četverogodišnjih strukovnih škola*, Alfa, Zagreb 2009.

Mrežni izvori:

1. https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osn_ovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf (posjećeno 22. srpnja 2020.)
2. http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/hrvatski.pdf (posjećeno 22. srpnja 2020.)
3. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html (posjećeno 22. srpnja 2020.)